

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE

FAKULTA MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ

OBOR: MEZINÁRODNÍ STUDIA – DIPLOMACIE



VLIV MIGRACE NA NIZOZEMSKO JAKO PŘIJÍMAJÍCÍ ZEMI

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Autor: Kateřina Homoláčová

Vedoucí práce: Ing. Mgr. Markéta Votoupalová, Ph.D.

Akademický rok: 2018/19

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a veškerou použitou literaturu a další prameny jsem řádně označila a uvedla v přiloženém seznamu.

V Praze dne 26. dubna 2019

Kateřina Homoláčová

PODĚKOVÁNÍ

Velké díky patří v první řadě paní Ing. Mgr. Markétě Votoupalové, Ph.D. za cenné rady a trpělivost při vedení této bakalářské práce. Vedle toho bych chtěla poděkovat své rodině a přátelům za podporu při psaní a práci na dotazníkovém šetření.

OBSAH

Obsah	4
Seznam grafů	5
Úvod	6
1 Migračně-ekonomické teorie	9
2 Migrační a integrační politika Nizozemska	17
3 Nizozemsko jako přijímající země	20
3.1 Historie imigrace do Nizozemska	20
3.2 Současná imigrace v číslech	21
3.3 Relevantnost teorií v případě Nizozemska	25
3.4 Ekonomický vliv migrace	29
3.5 Pocitová anketa Eurobarometer	32
3.6 Vlastní výzkum	34
Závěr	50
Seznam použitých zdrojů	53
Odborné zdroje	53
Internetové zdroje	54

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Imigrace a emigrace	22
Graf 2: Čistá migrace	23
Graf 3: Minimální mzdy v Evropské unii	24
Graf 4: Srovnání cenových hladin v zemích EU (CPL, NL[€])	25
Graf 5: Lidé pobírající podporu v nezaměstnanosti	32
Graf 6: Vliv migrantů ze států EU (Eurobarometer)	33
Graf 7: Vliv migrantů ze států mimo EU (Eurobarometer)	34
Graf 8: Jste Nizozemec?	35
Graf 9: Pracoval(a) jste v Nizozemsku v mezinárodním kolektivu?	36
Graf 10: Jaký dopad mají následující ekonomické souvislosti v případě Nizozemska?	37
Graf 11: Kdy je nejlepší čas pro dlouhodobou migraci? (na 1 rok a více)*	40
Graf 12: Jaká je pracovní produktivita imigrantů – ve srovnání s Nizozemci?	41
Graf 13: Jaký je dopad na pracovní výkon v případě nedostatečné nizozemštiny (= neschopnosti sledovat běžný rozhovor a vyjádřit se)?	42
Graf 14: Profitují tyto skupiny z migrace, nebo ztrácejí?	43
Graf 15: Jaký je vliv následujících skupin na Nizozemskou ekonomiku?	44
Graf 16: Měly by být následující skupiny podporovány v imigraci?	45
Graf 17: Je úroveň integrace imigrantů dostatečná?	45
Graf 18: Je úroveň ekonomické integrace imigrantů a pracovní produktivita spojena s následujícími aspekty?*	46
Graf 19: Nizozemská společnost je:*	47

ÚVOD

V kontextu migrační krize a možnosti volného pohybu v rámci Schengenského prostoru panuje diskuze o pozitivních a negativních vlivech migrace na hostitelské země. Téma migrace a jejích vlivů jsem si pro svou bakalářskou práci vybrala kvůli rostoucímu významu migrace v mezinárodních vztazích. Rostoucí mobilita a s ní i ruku v ruce jdoucí migrace jsou součástí dnešní doby a ovlivňují vztahy mezi jednotlivými státy světa, a o to více mezi ekonomicky i politicky silně provázanými členskými státy Evropské unie. Migrace se projevuje v jejich politickém i ekonomickém rozměru, vedle toho má však také významný vliv na vývoj společnosti a mezilidských vztahů, utváření lidských hodnot, ovlivňuje kulturu a mentalitu společnosti i jednotlivce. Důsledky fenoménu migrace jsou velice komplexní a já jsem se rozhodla pro zkoumání ekonomického aspektu.

Konkrétní příklad Nizozemska jsem si vybrala z vícera důvodů. V Nizozemsku nalezneme různorodé kulturní a národnostní menšiny. Vedle toho se jedná o zemi s vyspělou ekonomikou, vysokou úrovní života a vzdělávacím systémem na vysoké úrovni; díky tomu přitahuje migranty jak ze třetích zemí, tak z ostatních států Schengenského prostoru. Ačkoli je vyhledávanou destinací, neplní v souvislosti migrační krize titulky novin do takové míry, jako Německo, Španělsko či Itálie.

Cílem mé práce bude problematiku rozebrat z ekonomického pohledu, vysvětlit, proč je migrace pro přijímající zemi (konkrétně Nizozemsko) prospěšná či nikoli, a analyzovat, jak imigranti ekonomicky ovlivňují danou zemi. Důvod pro výběr tohoto aspektu je fakt, že se velmi podílejí na vnímání migrace občany přijímající země. Ekonomický aspekt může být provázán s jinými aspekty, např. společenským, který vezmu také v potaz; ostatním aspektům se budu věnovat spíše okrajově.

Jedná se o jednopřípadovou analýzu, kde budu kombinovat kvantitativní a kvalitativní přístup. Výzkumnou otázkou je: Jaké konkrétní negativní či pozitivní vlivy má imigrace na nizozemskou společnost a ekonomiku? Jak silně vnímá tyto vlivy nizozemská společnost?

Ve své práci se budu nejdříve věnovat migračním teoriím, které mají významně ekonomický přesah, a představím nejvýznamnější z nich. Jako hlavní zdroje teorie jsem si vybrala články „Theories of International Migration: A Review and Appraisal“ (Massey et al.

1993) a „A Brief Overview of International Migration Motives and Impacts, with Specific Reference to FDI“ (Gheasi a Nijkamp 2017).

Jedním z významných faktorů majících vliv na začlenění cizinců do společnosti jsou mj. přijímající státy a jejich právní předpisy (Massey 1993); v tomto případě by se jednalo o imigrační a integrační politiku Nizozemska, kterou rozeberu ve druhé části. Důvodem, proč stojí za to imigrační politiku v mé práci zohlednit, jsou přísné podmínky pro povolení k imigraci a vysoké nároky na integraci (není-li imigrant ze země EEA). Toto by mohlo hrát svou roli v integraci migrantů do ekonomiky a společnosti.

Tato část mé práce bude rozdělena do šesti podkapitol. Nejdříve krátce uvedu historii migrace do Nizozemska, poté zhodnotím obecné statistiky týkající se migrace do Nizozemska. Ve třetí podkapitole zasadím migrační teorie do kontextu Nizozemska a naleznou relevantní migrační teorii (resp. teorie) pro migraci do této země. V dalších dvou podkapitolách se budu věnovat statistikám vlivu migrace. Jako základní empirická data pro zhodnocení ekonomického vlivu migrantů (jakož i výše uvedených obecných statistik) použiji statistiky z databáze CBS.nl – půjde např. porovnání Nizozemců a lidí s migračním původem co do nezaměstnanosti a podpory při nezaměstnanosti. Pro srovnání vnímání migrace Nizozemci a evropských průměrem využiji pocitového průzkumu Eurobarometr (European Commission (b)), který sbírá postoje občanů jednotlivých států EU k různým tématům; tato data jsou ovšem omezená na názor na imigraci obecně (konkrétně do jaké míry je vnitro- a mimoevropská imigrace vnímána pozitivně či negativně). Z toho důvodu provedu vlastní výzkum, který rozšíří tyto základní údaje o další informace, jak je imigrace vnímána nizozemskou společností – např. co se týče efektivity integrace, mezinárodnosti a vstřícnosti Nizozemců vůči cizincům.

Do vlastního výzkumu, který bude tvořit šestou podkapitolu, hodlám zahrnout obyvatelstvo všech věkových kategorií žijící dlouhodobě v Nizozemsku, a to primárně Nizozemce. Výzkum bude kombinovaný co do hlediska kvantity a kvality. Otázky jsou tematicky směřované na vztah dotazovaného ke společenským a ekonomickým aspektům migrace. Mezi otázky vztahené k prvnímu tématu patří zkušenosti v mezinárodním prostředí a charakteristiky nizozemské společnosti. Druhé téma pokrývá otázky na vhodnost migrace podle věku, výhodnost, a dále vliv jednotlivých skupin migrantů na společnost, na ekonomiku a vhodnost omezení migrace, které budou dále rozlišeny podle toho, zda se jedná o migraci v rámci zemí EEA nebo ne, nebo vliv migrace na výběr ekonomických indikátorů.

Závěrem práce bude shrnutí poznatků představených v teoretické části a praktické části aplikovaných na případ Nizozemska. Výsledky zhodnotím a srovnám předpovědi teorie, statistické ukazatele a veřejné mínění.

1 MIGRAČNĚ-EKONOMICKÉ TEORIE

Jako hlavní zdroj teorie jsem si vybrala článek „Theories of International Migration: A Review and Appraisal“ (Massey et al. 1993), ve které se autoři věnují různým pohledům na migraci a migračním teoriím. Tento článek rozebírá danou problematiku komplexněji než Gheasi a Nijkamp (viz níže), kteří se zaměřují na její určité aspekty.

Dalším zdrojem je článek „A Brief Overview of International Migration Motives and Impacts, with Specific Reference to FDI“ (Gheasi a Nijkamp 2017). Článek se věnuje vlivu migrace na ekonomiku, společnost a velikost FDI. Ačkoli závislosti FDI na migraci se ve své práci primárně nevěnuji, v článku zmiňované dopady migrace na ekonomiku a na společnost jsou relevantní pro mou práci.

Oba články rozlišují různé migrační teorie na základě toho, co v jednotlivých teoriích hraje roli, stimuluje či brzdí migraci a jaké jsou zásadní podmínky pro vznik migrace, a popisují, jak v daných případech migrace probíhá. Články vycházejí z podobných či stejných zdrojů, neodporují si a navzájem se doplňují, proto je vhodné je používat současně.

Dalším autorem, od kterého jsem čerpala, byl Larry Sjaastad, kterého cituje i Massey. Sjaastad je klasikem v problematice mezinárodní migrace a jeho významným příspěvkem k tomuto tématu byl model investice lidského kapitálu, které se zde rovněž budu věnovat. Čerpala jsem také ze článku od trojice autorů Bodvarssona, Simpsona a Sparbera „Migration Theory“, který se věnuje migračním teoriím tentokrát z hlediska příčin a důsledků migrace.

Podle Masseyho, který pokrývá širší spektrum druhů migrace než Gheasi a Nijkamp, lze nalézt 9 migračních teorií: 1) neoklasickou makroekonomickou teorii, 2) mikroekonomickou teorii, 3) teorii nových ekonomik migrace, 4) teorii dvojího trhu, 5) teorii světových systémů, 6) teorii sítí, 7) teorii institucí, 8) teorii kumulativní příčinné souvislosti, a 9) teorii migračních systémů. S těmito druhy migračních teorií budu dále pracovat i já.

Neoklasická makroekonomická teorie popisuje jako nejzákladnější faktor obou neoklasických migračních teorií rozdíl ve mzdách. Podle ní se přístupy imigrantů k přijímající zemi, motivace k imigraci a jejich názor na optimální délku pobytu se různí. Někteří plánují zůstat delší dobu, protože ve své domácí zemi nejsou z určitých důvodů (politických, ekonomických, náboženských) spokojeni; jiní přijíždí za účelem zajistit peníze pro svou rodinu,

kteřá zůstala v zemi původu, a délka jejich pobytu je vázána na blahobyt jejich rodiny (Massey 1993, s. 433-434).

Jak poznamenávají Gheasi a Nijkamp (2017), neoklasická makro ekonomie uvažuje jako základní příčiny migrace rozdíly v ekonomické rozvinutosti a ve mzdách. Toto vede obyvatele méně rozvinuté země k migraci s vidinou většího příjmu.

Titíž autoři srovnávají makroekonomickou teorii s **mikroekonomickou teorií**, které je částečně podobná, ale rozsáhlejší. Podle té není výše uvedený mzdový rozdíl jediným pull faktorem – rozhodovací proces migrantů je daleko komplexnější, každý jedinec si při zvažování migrace provádí cost-benefit analýzu. Do hry zde vstupuje nespočet faktorů ovlivňující rozhodnutí; mohou být spojená s osobou, charakteristikami migranta (věk, pohlaví, vzdělání), jeho psychikou (ochota riskovat, vztah k rodině a ochota opustit ji), stav trhu práce přijímající země a pravděpodobnost uplatnění se, a také finanční stránka (náklady na migraci, zabezpečení v době nezaměstnanosti) (Gheasi a Nijkamp 2017; Massey 1993, s. 434-436). Některé z faktorů ovlivňující rozhodnutí mohou mít podpůrný, jiné negativní vliv na zvažované vycestování. Nefinanční náklady na migraci bývají individuální, a ani ty finanční a oportunitní nejsou vždy stejné, odvíjejí od konkrétní kombinace země původu a destinace (Bodvarsson, Simpson a Sparber 2015, s. 28). Gheasi a Nijkamp (2017) dodávají ke komplexnosti rozhodování migrantů, že při cost-benefit analýze nemusí být variantami pouze vycestovat – nevycestovat, nýbrž lze srovnávat i více cílových zemí jako alternativní varianty.

Massey uvádí, že "[m]ezinárodní migrace je konceptualizována jako forma investice do lidského kapitálu" (Massey s. 434). Model lidského kapitálu byl poprvé použit Larrym A. Sjaastadem (Sjaastad 1962, s. 83). Tento model je postaven na myšlence, že s příchodem do jiného prostředí může být pracovník odměněn vyšší mzdou než v domácí zemi, což je dobrý důvod pro migraci; podobně je popisován mezinárodní pohyb výrobního faktoru práce v ekonomicky zaměřených teoriích (Jiránková et al., 2010, s. 48-50). Pro pracovníka je tedy migrace prostředkem k navýšení produktivity (tzn. výdělku), k dosažení toho však musí vynaložit více úsilí a peněz, než kdyby zůstal na domácím trhu práce. Podle mikro teorie tedy migrace vzniká tehdy, kdy pro potenciálního migranta (na základě provedené cost-benefit analýzy) rozdíl očekávaného zisku v zahraničí a pravděpodobného zisku v domácí zemi a s náklady na migraci bude stále přínosem, tedy kladným (Massey 1993, s. 435).

Výsledek migrační cost-benefit analýzy ovšem nemá význam pouze s ohledem na kladnou či zápornou hodnotu. Gheasi a Nijkamp předpovídají, že "[...] čím větší budou rozdíly v očekávaném výnosu migrace mezi zemí původu a cílovou zemí, tím většího rozměru budou nabývat toky migrace" (Gheasi a Nijkamp 2017, s. 3). V takovém případě se totiž neprojevuje pouze rozhodnutí pro či proti uskutečnění migrace, ale také samotná váha tohoto rozhodnutí, je-li ve hře vícero zemí. Jak je zjevné, některé faktory ovlivňující rozhodnutí jsou do značné míry objektivní, mnohé mají naopak subjektivní charakter a výsledná hodnota je pro každého potenciálního migranta individuální. Přesto se však dá očekávat, že země s významně lepšími podmínkami v různých ohledech osloví více migrantů z dané země původu.

V **teorii nových ekonomik migrace** je proti výše uvedeným teoriím posílena role rodiny jakožto faktoru ovlivňujícího emigraci (Massey 1993, s. 436-440; Gheasi a Nijkamp 2017). Ta je zde dokonce natolik klíčová, že rozhoduje o samotném o vycestování; vycestování jedince je tedy kolektivním rozhodnutím, důraz je brán na kolektiv a nikoli na individuum, a migrace by měla být prospěšná pro celou rodinu. Z toho plyne, že tato teorie je relevantní pro kolektivistické a často chudé země původu, kde rodina je zásadním prvkem sociálního systému a společnost staví na vzájemné podpoře v jejím rámci. Úloha rodiny zde zároveň zasahuje i do ekonomické roviny. Ekonomickou entitou je zde kolektiv rodiny či obdobná sociální jednotka, která se snaží užít ve své domovské zemi, ale v rámci rozložení rizik mohou zároveň přenést část svých zdrojů (tedy práceschopných jedinců) do zahraničí.

Tento přístup k mezinárodní migraci je relevantní pro agrární rodiny závislé na sklizni, a to zejména v oblastech, kde je obtížné či nereálné se pojistit pro případ neúrody (např. pojištění či nemožnost fixní ceny), a ekonomiky či jejich části, kde existuje značné riziko nezaměstnanosti či nejistoty výdělku.

Oproti makroekonomické a mikroekonomické teorii se tato vyznačuje tím, že primárním impulsem k migraci není rozdíl v příjmu v cizí zemi vůči příjmu v zemi domácí – značné rozdíly mohou přitáhnout pozornost a zvýšit objem migračního toku do určité země, avšak stimulem zájmu o migraci je rozložení rizik. Je dokonce možné, že i při nižším příjmu v zahraničí se migrační toky nezastaví (Massey 1993, s. 440). Co naopak dokáže ovlivnit migrační toky je vládní politika a nařízení státních institucí, zejména ta mající vliv na sociální zajištění, příjem a sociální rozdělení společnosti. Podle Masseyho má zde totiž vliv ne tolik příjem v absolutních číslech, ale spíše relativní příjem ve srovnání v rámci dané společnosti či její relevantní části. Čím větší

bude mít daná ekonomická entita vyšší sociální jistotu, tím menší bude pravděpodobnost emigrace (Massey 1993, s. 436-440). Relativní deprivací v oblasti příjmu (resp. psychickou újmou z toho, že se ostatní v okolí mají lépe) řeší rovněž Bodvarsson, Simpson a Sparber (2015). Ti se ovšem zaobírají i migrantovým příjmovým srovnáním na území, kam imigroval, a podotýkají, že za předpokladu, že si imigrant polepší ve srovnání s lidmi v přijímající zemi, avšak zároveň si pohorší ve srovnání se svým domácím prostředím, dochází k imigraci spíše výjimečně (Bodvarsson, Simpson a Sparber, s. 25).

Další odlišnost této teorie od té makro- a mikroekonomické spočívá v tom, že návrat migranta je zde spojován s úspěchem a rodina s ním v případě dostatečného zaopatření více či méně počítá; naopak u makroekonomické a mikroekonomické teorie tomu tak být nemusí (Gheasi a Nijkamp 2017, s. 3).

Teorie dvojího trhu je zaměřena na poptávku po faktoru práce charakterizovaným nižší mzdou. Poptávka po pracovní síle na cizím pracovním trhu (tedy v potenciální přijímající zemi) je klíčovým pull faktorem podporujícím migraci, ekonomické push faktory z domovské země zde oproti jiným teoriím nehrají tak velkou roli (Massey 1993, s. 440, Gheasi a Nijkamp 2017).

Migrant tvořící nabídku práce se rozhoduje hlavně podle finančního ocenění. To se promítá i u prací, které stojí na konci žebříčku podle prestiže. Zatímco pro obyvatele hostitelské země je sociální status dané pracovní pozice důležitým kritériem, pro cizince ze zemí s nižšími mzdami často tvoří peníze motivaci a zejména na počátku pracovní kariéry pro ně tato výhoda převyšuje podřadné postavení ve společnosti. Jak Massey podotýká, dalším z důvodů rezistence cizinců vůči sociálnímu tlaku v hostitelské zemi může být skutečnost, že se daný migrant nesrovnává s přijímající společností, nýbrž se svou domovskou, a plat porovnává s platy ve své domovské zemi (s. 442). Toto podobné pojetí motivace k migraci je do značné míry, jako bylo zmiňováno v mikroekonomické teorii, tam bylo však součástí cost-benefit analýzy; zde se dále pracuje se zapojením migranta jakožto pracovníka do ekonomiky.

Nábor pracovních sil z řad migrantů je velmi příznivý pro zaměstnavatele, protože na uzavřeném trhu práce by se při nedostatku nabídky práce na trhu práce museli uchýlit k navyšování mezd, zatímco migranti se spokojí s nabízenou mzdou (Massey 1993, s. 440-444). Otázkou je také sociální status, kvůli kterému bývá na některých pozicích nedostatek pracovníků a zaměstnavatelé je musejí obsazovat migranty (Gheasi a Nijkamp 2017, s. 3). Otevřenost trhu práce vůči zahraničí má však i další dopady. Kdyby byl nedostatek pracovní nabídky na trhu

jedné země, mohlo by docházet k tlaku na navyšování mezd daných pracovních pozic – takovýto proces by ovšem narušoval hierarchicky založený systém ocenění práce v závislosti na statutu daného zaměstnání. Massey zde odkazuje na to, že v tomto ohledu migrace přispívá k cenové stabilitě na trhu práce (Massey 1993, s. 440-444). U mezd nekvalifikovaných zaměstnání není obvyklé, že by rostly; je však možný jejich pokles, jelikož vládní nařízení je příliš neupravují a sociální tlak (a vedle toho i migrace) je drží dole.

Existuje zde určitý dualismus mezi výrobním faktorem práce a kapitálu (tamtéž). Kapitál vystupuje jako fixní výrobní faktor (protože patří majiteli dlouhodoběji) a práce jako variabilní výrobní faktor. Vzdělaná pracovní síla má v tomto případě trochu charakter kapitálu, jelikož zaměstnavatel mnohdy musí vynaložit značné náklady na školení zaměstnanců. Nezaměstnání kapitálu je potom náklad pro vlastníka, což je v případě kapitálu zaměstnavatel a v případě práce zaměstnanec. U vysoce kvalifikovaných pracovníků je pro zaměstnavatele ztrátou propuštění zaměstnance a obvykle zde není tendence sezónních výkyvů v zaměstnanosti. Pro zaměstnance na pozicích s nízkou kvalifikací z toho plyne vyšší riziko nezaměstnanosti v procesech a v obdobích, kdy zaměstnavatelé spoléhají na kapitálově náročnou výrobu, a naopak sezónně mají větší šanci na uplatnění.

Podle Masseyho (s. 443) méně kvalifikované a hůře placené pozice dříve zastávaly ženy a dospívající, avšak podotýká, že se změnami ve společnosti jako zrovnoprávnění žen a prodloužení délky, náročnosti studia a zvýšení požadavků dospívajících na sociální statut se tím otevírá možnost pro migranty, vstoupit na daný trh práce.

Teorie světových systémů je založena na myšlence, že s odbouráváním nekapitalistických systémů vzniká generace s přirozeně zvýšenou mobilitou a sklonem k mezinárodní migraci. Massey (1993) popisuje styk kapitalistických a nekapitalistických zemí a spojuje migraci s kapitalistickým rozvojem a otevíráním trhů. Migrace je v této teorii důsledkem pronikání „kapitalistických“ zemí a kultur do té doby uzavřenějších trhů, což odpovídá situaci, kdy byl článek vydán. Tento popis částečně zachycuje střet více rozvinutých kapitalistických zemí a výrazně méně rozvinutých nekapitalistických. Nedá se vyloučit jeho částečná aktuálnost i v dnešní době, avšak otevírání trhů a globalizace postoupily ještě dál a kapitalismus není synonymem k vyvinutému trhu, jak může z textu vyznít. Přejdeme-li čistě k rozdělení na rozvinuté a méně rozvinuté země a nahradíme těmito termíny kapitalistické a nekapitalistické, lze popsany mechanismus přenést do dnešní doby.

Styk dvou rozlišně rozvinutých zemí se projevuje také v ohledu modernizace (v Masseyho pojetí teorie šlo o zemědělství) v otevírajících se ekonomikách prostřednictvím již vyspělých ekonomik. S tím se do méně rozvinutých ekonomik dostává nový koncept práce, kdy se se stavěním továren a poboček nabízejí alternativní pracovní příležitosti k původní obživě obyvatel. Dochází k destrukci původní koncepce rozdělení práce, způsobuje „vykořenění“ původní společnosti a ta tíhne k migraci (a sice zejména do vyspělých zemí). Ostatně všechny uvedené změny jsou následně velmi silným podnětem k migraci, jelikož lidé objevují možnost vydělat si více peněz, než za dosavadních podmínek – a sice v zahraničí.

Dalšími stimuly migrace jsou potom tzv. materiální souvislosti – jsou založené na principu, že pohyb kapitálu, zboží, služeb a materiálu má spojitost se vztahy mezi vyspělými a méně vyspělými zeměmi. Určuje také pohyb migrace, to pro již rozvinutou komunikační infrastrukturu v určitých případech snižuje náklady. Podle Masseyho migrace lidí sleduje pohyb kapitálu a zboží – ale v opačném směru (tamtéž, s.446).

Podobně může mezi danými zeměmi existovat další druh zvláštního vztahu, jakési ideologické spojení, které Massey popisuje jako „dlouhodobé, odrážející koloniální minulost“ (s. 446). Existují zde totiž podobnosti spojené s kulturními vzorky, vzděláním a jazykem, které tyto země částečně sdílí, a které to usnadňují migraci. Je zde i určitá spojitost s globalizací a masovým konzumem, tyto věci vzájemné propojení ještě více prohlubují, zejména co do jazykové vybavenosti, životního stylu a obecné informovanosti.

Teorie sítí tvrdí, že daný jedinec může navazovat kontakty a budovat sítě a) před výjezdem, kdy potenciální migrant zvažuje či plánuje migraci, a to s bývalými migranty do zvažované země, nebo s cizinci pocházejícími ze zvažované země, b) během pobytu v cizí zemi, a to opět s místními i se svými krajany. Kontakty a výše nákladů na migraci má v této teorii vyšší důležitost než rozdíly ve mzdách.

Tyto kontakty tvoří sítě známostí a slouží k získání informací o životě v zahraničí, resp. v konkrétní zemi či v regionu; „snižují náklady a rizika vycestování a zvyšují očekávané zisky z migrace“ (tamtéž, s.448). Některé z takto získaných rad mohou migrantovi velice usnadnit rozhodnutí se ohledně migrace, pomoci mu zařídit administrativní úkony, adaptovat se na nové prostředí, nalézt zaměstnání a ušetřit mu mnoho času a peněz. Vzniká síť, vztahy v rámci této sítě nazývá Massey sociálním kapitálem, jelikož významně přispívají ke snížení bariér vstupu a rizik, které vstup do nového prostředí obnáší.

Pro první migranty je vstup do nové země nejnáročnější, protože jsou prvními potýkajícími se s překážkami v podobě administrativy a nedostatku informací a zkušeností jak se své strany, tak ze strany institucí. Každý nový migrující jedinec rozšiřuje síť o své sociální kontakty, spolu s růstem sítě kontaktů se zvyšuje kvalita informací a vztahů, a klesají náklady na vycestování a klesá selektivita migrace, což ovlivňuje příliv nových migrantů mezi těmito dvěma zeměmi a rozšiřují se sítě. Tato spirála roste a postupem času může dojít do fáze, kdy je migrace udržitelná sama o sobě. V určité fázi dosáhne migrace optima, v tuto chvíli podle teorie emigrují všichni, kdo mají zájem, a po tomto vrcholu proces migrace opět zpomaluje (tamtéž, s.448-450). Platí, že oblíbenost migrace ztěžuje její regulaci, zejména jsou-li zavedena kontraproduktivně působící opatření jako podpora sjednocení rodin.

Jak říká **teorie institucí**, s rozvojem migrace se objevují instituce, jak dobrovolné, tak ziskové, které reagují na zvyšující se potřeby migrantů. Ne všichni migranti, kteří by se rádi dostali do dané země, jsou toho schopni bez pomoci, velkým problémem bývají jazykové bariéry, administrativní problémy jako omezené množství a délka víz, nalezení práce. Cílem ziskových institucí je zisk a praktiky se různí od ilegálních po více oficiální. Neziskové instituce mají obvykle humanitární zájem. Státní instituce zařizují administrativní nutnosti a jde jim o prospěch či co nejmenší náklady státu.

S postupem času dochází k vyrovnávání informovanosti jednotlivých migrantů a veřejnosti o subjektech a zprostředkovatelích nabízejících zaměstnání či služby a s tím i ke stabilizaci a institucionalizaci procesů a jejich chování (tamtéž, s. 450-451). Společně s tímto se také snižuje závislost migrace na faktorech, které původně přispívaly k jejímu vzniku, nyní tuto úlohu částečně přebírají organizace – stále více se imigranti mohou spolehnout na dostupné zdroje informací, které pomáhají organizace šířit, popř. přímo na jejich pomoc.

Opět platí, že s rostoucím objemem migrace s snižují možnosti státních institucí k její regulaci (tamtéž, s.451), což v kontextu institucí je způsobeno institucionalizací. Massey zde podotýká, že zvýšená snaha zakročit může působit kontraproduktivně a přispět naopak k odporu jak ilegálních institucí (rozvoj lépe tajených ilegálních praktik), tak neziskovek.

Teorie kumulativní příčinné souvislosti zmiňuje jako jeden z faktorů, které hrají při rozvoji migrace roli, relativní příjem. Ten je pro domácnosti (evtl. lze přenést i na jednotlivé osoby) více relevantním měřítkem než příjem absolutní. Má-li okolí dané ekonomické entity relativně vyšší příjem, domácnost/jedinec se mu bude chtít vyrovnat – k tomu může sloužit migrace a lépe

hodnocená práce v zahraničí. Pokud okolí získává peníze prací v zahraničí, o to více může domácnost/jedince motivovat také vyrazit do zahraničí.

Akt migrace změní migrantovo pojetí a hodnoty, a vzhledem k tomu, že člověk nikdy nežije izolovaně, do určité míry se prostřednictvím migranta mění i společnost. Jak bylo zmiňováno již v teorii sítí, čím běžnější se migrace stává, tím více lidí k ní tíhne. Dochází k mísení kulturních prvků, společnost přijímá migraci jako způsob nabytí nejen peněz, ale i znalostí a zkušeností.

Ačkoli s vyšším počtem migrantů selektivita migrace klesá (tamtéž, s. 453), přece jen je zde určitá výběrovost znát; migrují ti, kteří mají v dané zemi co nabídnout, a často se jedná o schopné a produktivní jedince. Dochází k přemístění žádaných lidských zdrojů do vyvinutějších zemí, kterým to prospívá; naopak pro méně rozvinuté země znamená odliv lidských zdrojů a dalšímu ekonomickému rozvoji to neprospívá.

Díky tomu, že některé hůře placené práce jsou stále více vykonávány migranty, dostávají nálepku „přistěhovaleckých“ prací. Toto přidělení prací migrantům není spojeno s charakterem práce, náplní, nebo tím, že by ho místní vykonávat nemohli – vyvinulo se postupně přebíráním výkonů této práce imigranty a souvisí spíše s jejich přítomností ve společnosti (tamtéž, s. 453). Massey také podotýká, že mohou být odlišnosti v přidělení prací imigrantům či místním v různých zemích (tamtéž).

Teorie migračních systémů je založena na výše uvedených migračních teoriích. Rozvíjí je navíc o myšlenku, že „mezinárodní migrační systém obvykle obecně zahrnuje centrální přijímající region, kterým může být země či skupina zemí, a soubor specifických vysílajících zemí, které jsou s ním spjaté neobvykle vysokými migračními toky“ (tamtéž, s. 454). V tomto systému již nezáleží tolik na vzdálenosti, jako spíš na provázanosti daných zemí. Může fungovat více migračních systémů současně a (spíše vysílající než přijímající) země mohou patřit k vícero z nich současně. Přijímajícím regionem zde může být Evropská unie, potom jsou vysílajícím regionem např. Afrika, Blízký Východ či Indonésie. Označíme-li Nizozemsko za přijímající region, potom mohou být vysílajícími zeměmi jiné státy i v rámci EU. Migrační systémy se dlouhodobě vyvíjejí, a to v závislosti na sociálních, ekonomických, politických a jiných vlivech (tamtéž).

2 MIGRAČNÍ A INTEGRAČNÍ POLITIKA

NIZOZEMSKA

V této kapitole se budu věnovat předpisům regulující imigraci do Nizozemska a integračním politikám, které jsou s ní ve vysoké míře spjaté. Zohledním i rozdíly pro imigraci a integraci jednotlivých skupin cizinců.

Migrační politika Nizozemska je postavena na právním rámci EU (Karakas 2015). Vedle toho si každá země může stanovit dodatečná pravidla. Integrační politika je naproti tomu více v rukou jednotlivých zemí, EU pouze udává základní směr integrační politiky členských států prostřednictvím rámcových dohod, agend, akčních plánů a programů na toto téma (European Commission 2019 (c)). Konkrétně Nizozemsko má poměrně přísné požadavky – vyžadují například, aby se migranti z prostoru mimo EEA učili nizozemsky ještě před příchodem do země (Government of the Netherlands (c)).

Víza pro občany třetích států (obvykle omezená dobou tří měsíců) jsou jednotná pro Evropskou unii, neudělují však právo stálého pobytu. Víza nad tři měsíce a jejich prodlužování si je spravuje samostatně každý členský stát (Boeles et al., s. 38-39).

Povolení k pobytu je není potřeba pro občany zemí EEA a Švýcarska. Doklady k pobytu zajišťuje Imigrační a naturalizační úřad (IND)(Ministry of Social Affaires and Employment, s.12). Pro občany EU je při pobytu do čtyř měsíců potřeba se nahlásit k přechodnému pobytu, při pobytu delším než 4 měsíce je povinné hlásit se k trvalému pobytu. Je však nutné zde již mít nalezené bydliště (tamtéž, s.5)

Vydání tzv. modré karty, která umožňuje cizincům ze třetích zemí dlouhodobě pobývat a výdělečně pracovat na území členského státu, popisuje a upravuje Blue Card Directive 2009/50. Sama EU se zde mj. staví proti zaměstnávání cizinců ze třetích zemí na pozice, které lze obsadit místními (resp. evropskými) pracovníky (Směrnice rady 2009/50/ES, Čl. 8 odst. 2). K získání modré karty je třeba splnit určité požadavky, např. mít terciální vzdělání (a v případě zákonem regulovaných profesí navíc daná osvědčení o oprávnění toto povolání vykonávat), platnou pracovní smlouvu alespoň pro dobu jednoho roku a zaručení příjmu odpovídající alespoň 1,5násobku mzdy přijímajícího státu (při nedostatkových povoláních je hranice snížena na 1,2násobek) (EU Blue Card 2015).

Nizozemsko přijímá vysoce kvalifikované migranty ze Zemí mimo EEA a Švýcarsko pouze v případě prokázání sponzora, tzn. zaměstnavatele uznaného Imigračním a naturalizačním úřadem (IND.nl (a); IND.nl (b)). Ohledně uznání žádosti je zde kladeno vícero podmínek jak na sponzora (za poslední 3 roky se neocitl v konkurzu, dostatečná solventnost, aj.), tak na migranta (dostatečné finanční zajištění, přislíbená mzda dostačující na odpovídající úroveň života v Nizozemsku, výše mzdy v souladu se zákonem).

Určité výhody při získávání povolení k pobytu mají tzv. vysoce kvalifikovaní migranti hledající práci (Government of the Netherlands (e)). Jde o zahraniční studenty, kteří v Nizozemsku studují či zde prováděli kvalifikovaný průzkum, nebo absolventy velmi prestižních zahraničních univerzit. Po dobu tří let od ukončení studia mají tyto vysoce kvalifikovaní migranti možnost jednoročního orientačního programu pobytu v Nizozemsku, který lze využít k nalezení práce. Tímto způsobem získají i povolení k pobytu, které je obecně potřeba k práci v Nizozemsku.

Podobná opatření jednoročního povolení k pobytu platí pro startupy ze zemí mimo Evropskou unii, avšak za podmínky podpory odborného zprostředkovatele v Nizozemí (Government of the Netherlands (d)). Nizozemí tuto možnost nabízí s vizí rozvoje inovace a služeb. Pouze v případě úspěchu je následně možné povolení k pobytu prodloužit.

Minimální mzda je v případě Nizozemska je velmi velkorysá, je zde ovšem zvláštní úprava její výše pro migranty (Government of the Netherlands (a)). Výše mzdy Nizozemců je rostoucí a se odvíjí od tabulky podle věku, nejvyšší sazba minimální mzdy je dosažena s věkem 22 let; ta se však na migranty nevztahuje, migrantovi je připisována nejvyšší sazba bez ohledu na věk. To na jednu stranu může pomoci migrantovi k lépe placené práci, na druhou stranu bude toto opatření spíše nevýhodňovat migranty mladší 22 let k získání práce, jelikož stejně starému nizozemskému zaměstnanci by zaměstnavatel musel platit nižší mzdu a nepotýkal by se s jazykovou a kulturní bariérou.

Co se týče dávek v nezaměstnanosti, pracovník má na ně nárok za předpokladu, že nepřišel o práci vlastní vinou, že si hledá jinou práci a v posledních 36 týdnech odpracoval minimálně 26 týdnů. Pobírání dávek ovšem může být důvodem k nucenému opuštění Nizozemska (Ministry of Social Affairs and Employment, s.10).

V souladu s Ženevskou úmluvou je EU (a tím i Nizozemsko) zavázána přijímat žadatele o azyl a zajistit důstojné zacházení (European Commission 2019 (a)). Žádost o azyl je nutné podat ihned po příchodu do Nizozemí. V průběhu vyřizování žádostí zůstávají žadatelé o azyl

ve zvláštních centrech (Government of the Netherlands (b)). Řízení začíná zpravidla až po 6 dnech (z důvodu zotavení se po cestě). Pro následného řízení je poskytnuta podpora právníka a obvykle je přítomen překladatel. Proces probíhá obvykle zrychleně, pokud žadatel o azyl pochází ze země na seznamu bezpečných zemí a s největší pravděpodobností nemá nárok na azyl.

Joly (2000; s. 28) poznamenává, že migrace uprchlíka se liší od ekonomického migranta, zejména co do motivů. Ekonomičtí migranti migrují dobrovolně a za ekonomickými účely, zatímco uprchlíci nedobrovolně ze socio-politických důvodů. Z toho důvodu se také značně odlišuje postoj Nizozemska jako přijímající země k jednotlivým skupinám. Nizozemsko (a obecně EU) má snahu regulovat migraci, zejména s rozvojem uprchlické krize; v opačném případě by to znamenalo nekontrolovatelný příliv imigrantů ze třetích zemí, který by mohl ohrozit ekonomickou stabilitu Evropy.

Pobyt žadatelů o azyl je pro Nizozemí nákladem, jelikož nepracují a je nutné zajistit péči o ně a zaměstnance zajišťující administrativní úkony. Žadatelé o azyl nemohou pracovat za peníze prvních 6 měsíců od podání žádosti o azyl, a poté mohou pracovat pouze 24 týdnů ročně, a pouze v tom případě také platí Nizozemsku poplatky za recepci apod. (Government of the Netherlands (g)). V průběhu zpracovávání žádosti dostává příspěvek na jídlo a základní potřeby až 117 € týdně (Government of the Netherlands (f)). Přijímání žadatelů o azyl a vyřízení jejich žádostí je nutné, avšak pro stát z něj zjevně plynou spíše výdaje než příjmy.

Nizozemsko klade ve všech případech imigrace důraz na integraci, kterou prověřuje prostřednictvím testů. Zkouška občanské integrace je nutnou podmínkou pro povolení k pobytu, je nutno ji složit ještě před příchodem do Nizozemska a je podmínkou pro účast na jakýchkoli dalších kurzech – tedy pro absolvování zkoušky z nizozemštiny, nizozemských reálií a orientace na nizozemském pracovním trhu, které je rovněž vyžadováno složit pro setrvání v Nizozemsku (Government of the Netherlands (c)). Vztahuje se na všechny imigranty včetně žadatelů o azyl. Výjimkou z povinnosti složit zkoušku je věk nižší 18 let, důchodový věk a mentální či psychické postižení, v určitých případech i absolvování nizozemské školy. Na občany Evropského hospodářského prostoru (EEA), Švýcarska a Turecka se vztahují mírnější podmínky; integrace není povinná, nicméně se očekává alespoň částečná jazyková integrace.

3 NIZOZEMSKO JAKO PŘIJÍMAJÍCÍ ZEMĚ

Tato kapitola představuje současnou migrační situaci v Nizozemsku. V její první části bych krátce představila historii imigrace do Nizozemska v posledním století. Ve druhé části přejdu k současným trendům imigrace do Nizozemska a ve třetí podkapitole budu aplikovat migračně-ekonomické teorie na případ Nizozemska. Čtvrtá část bude rozborem statistik ukazujících dopady imigrace na ekonomiku a trh práce Nizozemska.

Protože však tyto statistiky nezahrnují vše, a jelikož ne vše lze zachytit v číslech, vedle zpracování statistik jsem do hodnocení zahrnula i mínění Nizozemců. V podkapitole 3.5 vyhodnotím postoj Nizozemců k migraci na základě pravidelného a rozsáhlé ankety Eurobarometer a v kapitole 3.6 představím výsledky vlastního dotazníkového šetření. Výsledky částí 3.2 a 3.4 až 3.6 budou později použity jak ke vzájemnému srovnání, tak ke srovnání s teoriemi.

3.1 HISTORIE IMIGRACE DO NIZOZEMSKA

První velká vlna migrace proběhla po osamostatnění Indonésie v roce 1949, která byla do té doby nizozemskou kolonií. V šedesátých letech potom Nizozemsko přijímalo gastarbeitery ze Španělska, Itálie, Portugalska, Maroka a Turecka. To má spojitost s tím, že právě výše zmíněné národnosti (zejm. potom Turci a Maročané) mají dodnes hojné zastoupení v populaci Nizozemska (Van Meeteren 2013, s. 114-117).

V roce 1975 získal nezávislost na Nizozemsku stát Surinam; tehdy imigrovalo do Nizozemska 300 000 obyvatel, tedy téměř jedna třetina tehdejšího obyvatelstva Surinamu. Od devadesátých let narůstá počet migrantů žádajících o azyl – nejdříve z Jugoslávie, později Afganistánu, Íránu, Iráku, Sýrie a Srí Lanky. Od devadesátých let zároveň roste počet přistěhovalců ze západních zemí, zde zejm. z EU (tamtéž).

Součástí Nizozemského království je dodnes souostroví v Karibiku známé pod názvem Nizozemské Antily. Tři z nich – Bonaire, Svatý Eustach a Saba – spadají pod správu Nizozemska, zbylé tři – Curacao, Aruba, Svatý Martin – jsou autonomní celky v rámci Nizozemského království (Boadle a Fletcher 2010). Migrace v rámci Nizozemského království není neobvyklá.

3.2 SOUČASNÁ IMIGRACE V ČÍSLECH

V podkapitolách 3.2: *Současná imigrace v číslech* a 3.4: *Ekonomický vliv migrace* používám data z databáze Centraal Bureau voor de Statistiek (dále CBS.nl). Jedná se o nizozemskou instituci zpracovávající a poskytující široké spektrum důvěryhodných demografických dat týkajících se Nizozemska. Společnost sama sebe popisuje jako autonomní administrativní autoritu operující nezávisle na státní správě, přičemž v některých ohledech (např. rozpočet) politicky podléhá ministerstvu hospodářství, kterým je financována (CBS.nl (c)).

Data, která mám k dispozici, se většinou vztahují k roku 2017, proto se budu věnovat zejména tomuto roku a vývoji do této doby, resp. ke konci roku 2017 a začátku roku 2018.

Ve statistikách CBS.nl se často objevuje pojem „migrační původ“ (angl. *migration background*, niz. *migratieachtergrond*), který zahrnuje jak cizince, tak část obyvatelstva, která má smíšený nizozemský a zahraniční původ (CBS.nl (a)). Vedle toho zde vystupuje kategorie cizinci, která počítá pouze obyvatele se zahraničním občanstvím, nikoli např. dvojím. První dělení podle migračního původu je přitom ve statistikách CBS.nl použitých v této bakalářské práci hojnější. Obojí dělení dává logický smysl; v obou případech je pravděpodobné, že takoví lidé budou ve větší či menší míře nositeli zahraniční kultury, názoru na svět, pracovní kvalifikace, zkušeností a znalostí, jazykových kompetencí. Dělení podle migračního původu zohledňuje možné odlišnosti, nejenom administrativní (v případech velmi dobré integrace je možné získat nizozemské občanství již po třech či pěti letech trvalého pobytu Nizozemsku a takový člověk by potom byl počítán jako Nizozemec, i když imigroval (IND.nl (c); IND.nl (d))), v mnoha ohledech je tedy zohlednění migračního původu vhodnějším ukazatelem, jelikož při zahrnutí pouze lidí s cizím občanstvím by se ztratily některé jejich odlišné charakteristiky, které lze však rovněž zahrnout pod vliv migrace.

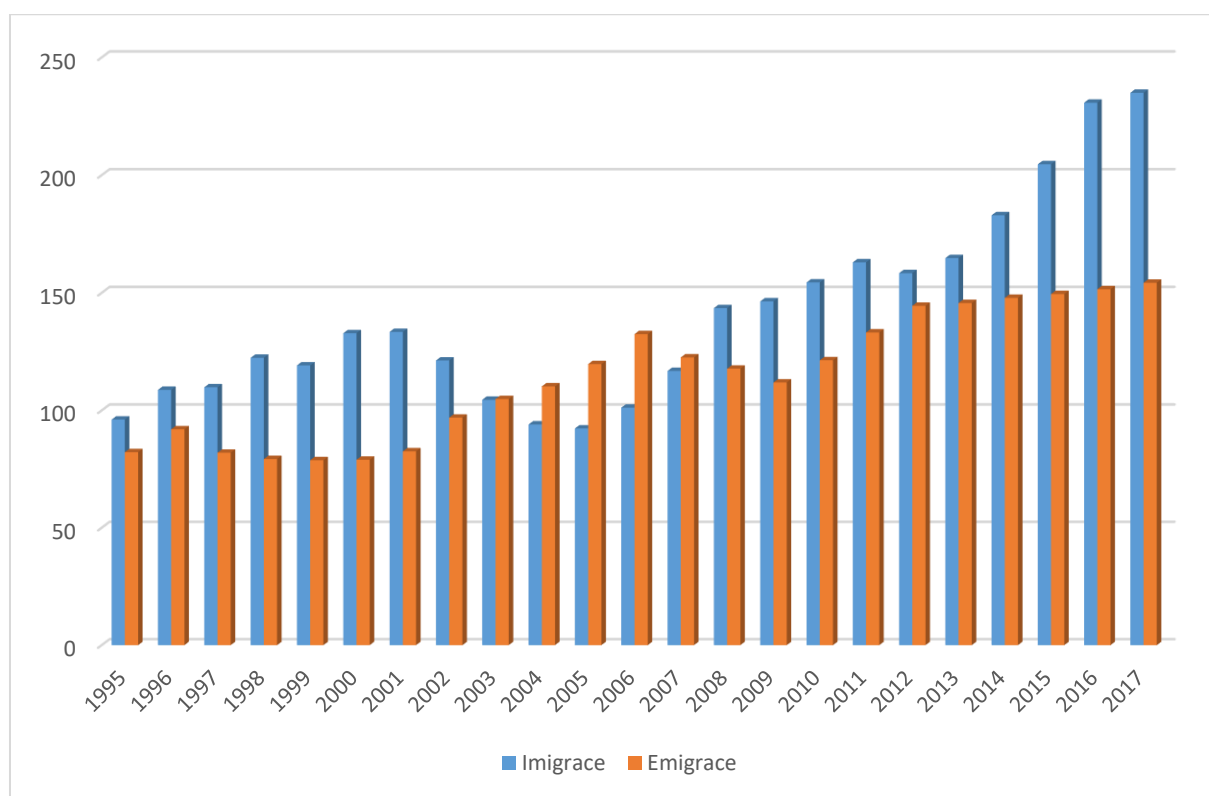
K 1. lednu 2018 bylo v Nizozemí registrováno 17 181 084 obyvatel, z toho 13 209 225 Nizozemského původu. 1 729 016 obyvatel mělo západní původ a 2 242 843 bylo nezápadního původu (CBS.nl (e)).

Sledujeme-li vývoj imigrace do Nizozemí od roku 1995, vidíme, že za 12 let vzrostla migrace z 96 tisíc na necelých 235 tisíc. Mezi lety 2002 a 2005 byla tendence klesající, jinak počet imigrantů dlouhodobě roste.

V dnešních dnech je Nizozemí obecně považováno za přijímající zemi (van Meeteren et al., 2013), nebylo tomu tak však vždy. Čistá migrace (imigrace mínus emigrace za daný rok) klesala v podobném časovém rozsahu jako migrace celková, tedy v letech 2002 až 2006, a v letech 2003 až 2007 dosahovala dokonce záporných čísel, vycestovalo tedy více lidí, než vstoupilo do země.

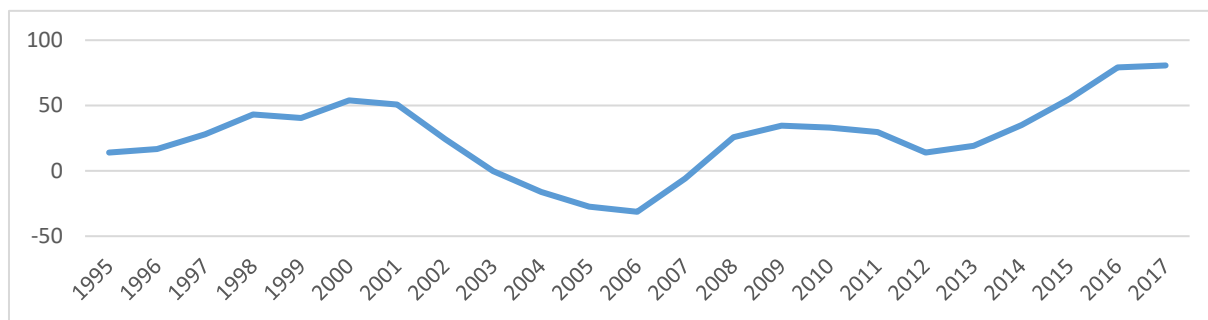
Cyklus imigrace a emigrace mají oba dlouhodobě stoupající tendenci, vlny klesání a stoupání neprobíhají souběžně a vzájemně se překrývají, což způsobuje velké rozdíly v zmiňované čisté migraci. To vede ke značným změnám tohoto indikátoru a rozdíly o 20 či 25 tisíc osob oproti předchozímu roku nejsou výjimkou – v praxi to může znamenat až 50% změnu čisté migrace. Za zkoumané období (od roku 1995) dosáhla hodnota čisté migrace lokálního maxima v letech 2000 a 2001, což bylo 53,8 a 50,8 tisíc obyvatel. K takovému rozdílu mezi imigrací a emigrací došlo v Nizozemí až v roce 2015.

Graf 1: Imigrace a emigrace



Zdroj: Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS.nl (e)), zpracování vlastní

Graf 2: Čistá migrace



Zdroj: Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS.nl (e)), zpracování vlastní

Jak se dá odvodit z grafů 1 a 2, ve změnách v imigraci, emigraci a čisté imigraci lze nalézt pravidelný cyklus, který může trvat 7 až 10 let. V roce 2015 vrcholil uprchlická krize, jejíž počátky se dají odvozovat od roku 2013. Tomu odpovídá vývoj přistěhovalectví v Nizozemsku – celková imigrace byla v roce 2013 normální a jen mírně se navýšila po poklesu v roce 2012, v roce 2014 však započal její strmý vzrůst a až v roce 2017 se začal jeho přírůstek značně snižovat. I množství emigrantů je relativně stálé a v posledních letech se nesnižuje.

V roce 2018 byl rozdíl mezi imigrací a emigrací 80 665 lidí, což více než kdykoli od roku 1995 (na přelomu tisíciletí dosáhla čistá migrace vrcholu v roce 2000, a sice 53 883 migrantů; viz Tabulka 1: Imigrace a emigrace).

Co se týče množství přichozích migrantů, dlouhodobě vede evropský kontinent; tomu historicky nahrává zmiňovaná fyzická blízkost těchto zemí a nyní i propojený trh. Ze 140 tisíc evropských migrantů pochází ovšem pouze 92 tisíc z EU.

Velmi logickým poznatkem je, že nejvíce zastoupený národ při migraci do Nizozemska jsou Nizozemci vracující se domů. Vedle nich tvoří značnou část imigrantů Poláci, Syřané, Němci a Číňané. Další významné skupiny, které se výrazně vyjmají ve statistikách, jsou Britové a občané USA, důvodem mohou být vedle jiného životního stylu i obchodní styky (CBS.nl (e)).

Svou váhu mají také imigranti z Maroka a Turecka. Podobně jako oni jsou zde hojně zastoupeni Italové a Španělé. Dále potom přicházejí také Belgičané a Francouzi, v případě Belgičanů podporuje migraci mj. sdílený jazyk.

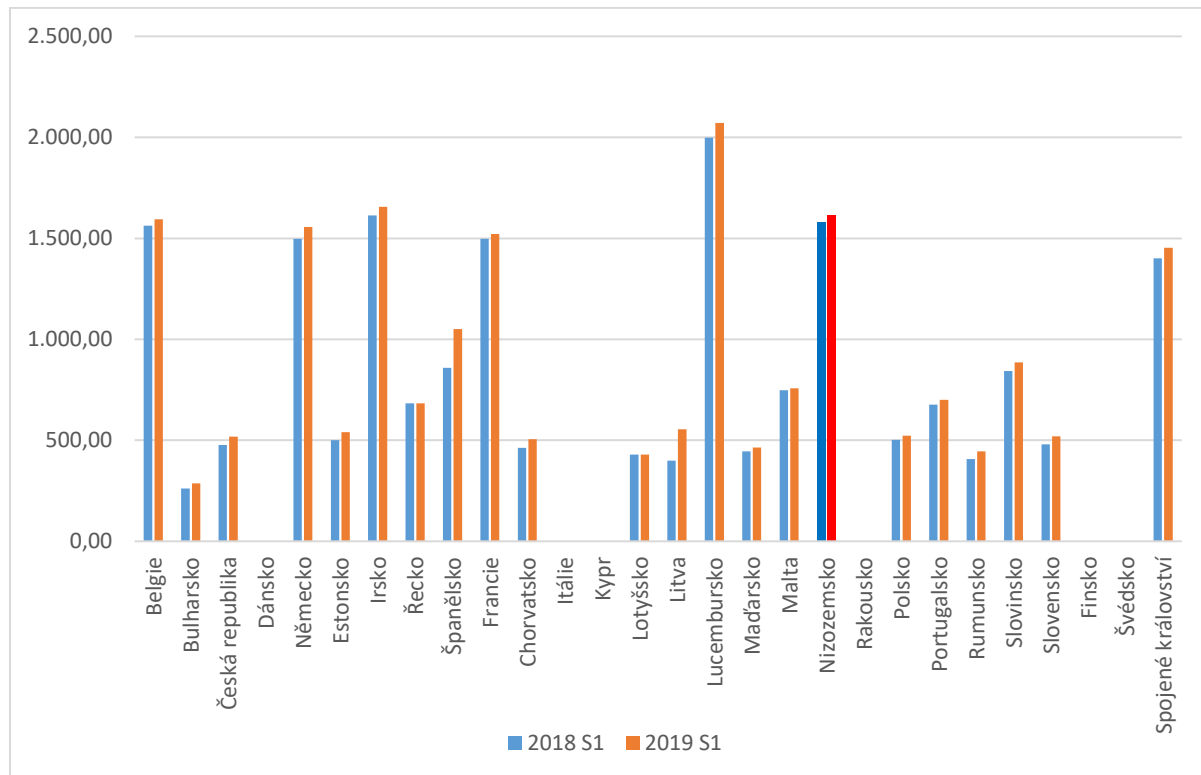
Na dalších příčkách statistik se umísťují obyvatelé bývalých nizozemských zemí, lidé ze Surinamu, Indonésie, ale také Jižní Afriky. Tito migranti mají často výhodu v jazykové

podobnosti, s výjimkou Indonésie. Zeměmi původu imigrantů, které jsou zastoupeny značně, ale již méně, jsou země potýkající se s válečnými konflikty – Irák, Írán a Afganistán.

Zajímavé je srovnání čisté imigrace a přirozeného přírůstku obyvatel. V roce 2017 byl celkový přírůstek obyvatelstva 99 577 z toho přirozený přírůstek obyvatel činil 19,622 a čistá migrace (s administrativními korekcemi, ve výsledku rozdíl asi 750 lidí) obnášela 80,665 obyvatel (CBS.nl (e)). Zde lze vidět, že imigrace má na růst obyvatelstva mnohem vyšší vliv než přirozený přírůstek. To je způsobeno tím, že mezi natalitou (169 836) a mortalitou (150 214) nebyl tak velký rozdíl, jako mezi imigrací (234 957) a emigrací (154 292).

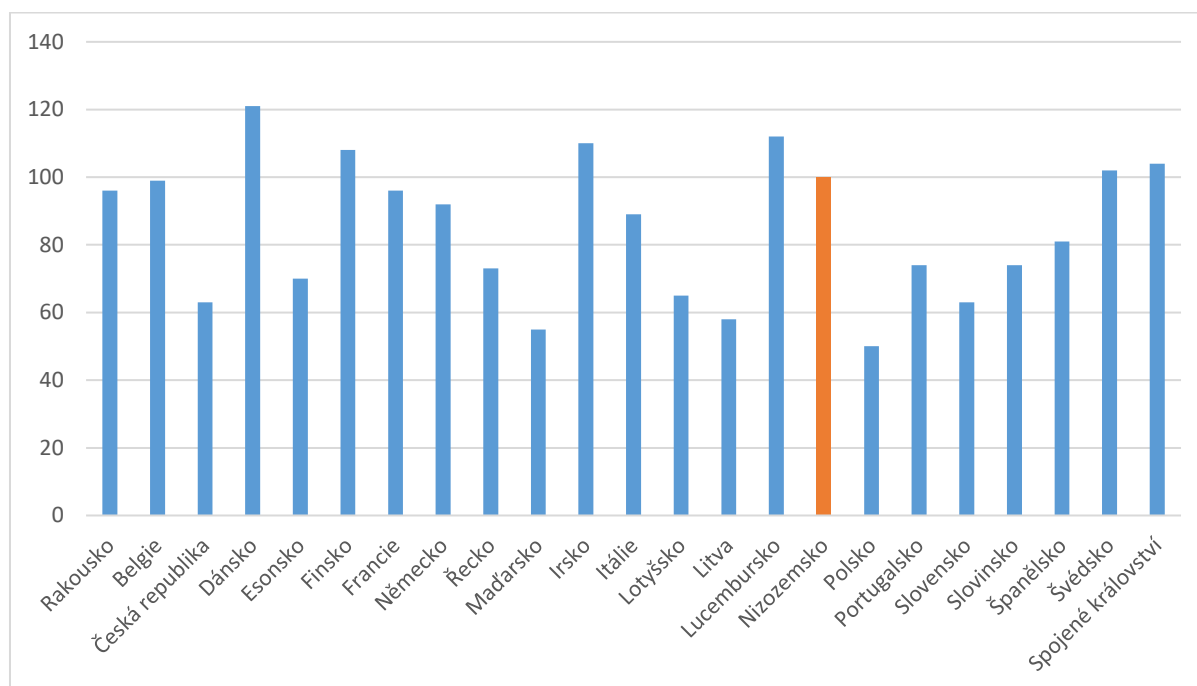
V porovnání s ostatními státy EU je v současné době výše minimální mzdy třetí nejvyšší (viz Graf 3). Srovnáme-li v rámci EU náklady na život, nachází se Nizozemsko na sedmém místě (viz Graf 4). Ačkoli jsou vyšší i náklady, ve srovnání s ostatními státy je Nizozemsko relativně výhodnou volbou; kombinace těchto dvou faktů ukazuje, že pro ekonomické migranty má smysl jít pracovat do Nizozemí z důvodu vyššího výdělku a přiměřených nákladů na život. V případě srovnávaných mezd se navíc jedná pouze o minimální mzdu a ve výsledku může být vyšší.

Graf 3: Minimální mzdy v Evropské unii



Zdroj: Eurostat (Eurostat (c)), zpracování vlastní

Graf 4: Srovnání cenových hladin v zemích EU (CPL, NL[€])



Zdroj: OECDstat (OECD), zpracování vlastní

Ze statistik uvedených v této kapitole plyne, že ve složení přistěhovalců do Nizozemska převažuje počet imigrantů z nezápadních zemí nad západními. Trend imigrace je v posledních letech rostoucí, stejně jako čistá migrace. Cyklus křivky imigrace neodpovídá cyklu emigrace, jejich průběhy jsou vzájemně opačné (resp. posunuté). Čistá migrace v současné době dokonce ovlivňuje růst obyvatelstva Nizozemska více než přirozený přírůstek, a to v poměru 1:4. V Nizozemsku nalezneme významné skupiny imigrantů z evropských zemí, potomky ze zemí, které sem v 60. letech minulého století vysílaly gastarbeitery, ze zemí sdílejících minulost s Nizozemským královstvím i z typických zemí vysílajících uprchlíky. Migrační teorie odůvodňují migraci mj. finanční stránkou věci – i z tohoto pohledu má Nizozemsko co nabídnout, jelikož v evropském srovnání si stojí výše ve výdělku než v nákladech na život.

3.3 RELEVANTNOST TEORIÍ V PŘÍPADĚ NIZOZEMSKA

Realita imigrace je velmi komplexní a dochází zde k imigraci různých skupin imigrantů, rozdíly mezi nimiž také udávají rozdílné okolnosti a charakter migrace právě pro jejich případ.

Ve většině případů nelze říci, že by byla teorie chybná, nicméně některé jsou více a jiné méně relevantní, v závislosti na hloubce, přesnosti a aktuálnosti situací, které charakterizují.

Většina teorií se soustředí na konkrétní skupiny migrantů, některé však teorie popisují i znaky migrace, které jsou relevantní pro více z nich.

Za nejvíce odpovídající považuji mikroekonomickou teorii. Makroekonomická teorie se jí ve všech ohledech podobá, není ale tak podrobná. Mikroekonomická teorie popisuje a poskytuje dostatečné vysvětlení situací, ke kterým dochází velmi často. Je relativní zejména pro imigranty z Evropy a západních zemí, jelikož nejlépe odpovídá jejich hodnotám a okolnostem, za kterých migrují. Velice hodnotnou je zde rozhodovací analýza a popis faktorů, či princip alokace lidských zdrojů – tedy investice do lidského kapitálu. Proto je jedním z velmi citovaných modelů (Gheasi a Nijkamp 2017, s. 3). Domnívám se, že v případě Nizozemí lze pro danou kategorii imigrantů aplikovat veškeré její části. Je rovněž vhodné ji propojit s teorií sítí a teorií institucí; tyto teorie se nejenom vzájemně nevylučují, naopak se doplňují.

Jak jsem již zmiňovala, teorie nových ekonomik migrace je teorie popisující zejména migraci ze zemí s kolektivistickou mentalitou, často velmi chudými s velkými sociálními rozdíly ve společnosti, čímž se velmi liší od mikro- a makroekonomické teorie. Představuje tedy alternativu k těmto mainstreamovým teoriím vystihující migrační situaci v těchto zemích. Princip dominance (rodinného) kolektivu a hlavní důvod migrace rozložení rizik jsou jejími hlavními stavebními kameny, kterými se tolik liší. Naopak relativní deprivace není otázkou pouze těchto zemí, tento princip je mj. součástí teorie kumulativních příčinných souvislostí.

Gheasi a Nijkamp (2017) zmiňují, že v této teorii se spíše počítá s návratem migranta do vlasti. To je typický přístup těch pracovníků, pro které je klíčový příjem, avšak odlišná kultura a vzdálenost od rodiny je příliš neláká. Jak je vidět, tento přístup se může měnit, a prostřednictvím programu sjednocování rodin (reunifikace) mohou do přijímající země (tedy do Nizozemska) přicházet celé rodiny. Opět však platí, že takto mohou smýšlet i lidé z vyspělých zemí, tudíž lze tuto myšlenku aplikovat i na migranty, kteří spadají pod ostatní migrační teorie.

Gheasi a Nijkamp (2017) kritizují teorii nových ekonomik migrace za to, že příliš nezohledňuje poptávkovou stranu; naopak např. makroekonomická teorie započítává riziko příliš nízké či nulové poptávky po pracovní síle do cost-benefit analýzy migranta, a ačkoli je v ní kladen důraz na rozhodnutí jedince (či kolektivu) při alokování nabídky pracovní síly, existence poptávky se v tomto rozhodnutí velmi promítá. To představuje skutečně slabinu této teorie,

vezme-li v potaz imigrační politiku Nizozemska (či obecně EU). Imigrace do země EU bez existence poptávky po pracovní síle je možný pouze v případě azylantů, ilegálních migrantů a částečně občanů jiných zemí EEA a Švýcarska (kteří ovšem splňují předpoklady pro tuto teorii pouze ve výjimečných případech).

Teorie kumulativní příčinné souvislosti popisuje přistěhovalecké práce a je založena na srovnávání se s okolím; tvrdí, že migrace je ve významné míře spojena se společenskými aspekty. Podobně jako teorie světových systémů klade důraz lidskou vlastnost srovnávat se s okolím (velmi zde vyzdvihuje relativnost příjmu) a přidělování určitých prací migrantům. Zároveň zohledňuje fakt, že dochází ke snižování výběrovosti: ta klesá také s propojeností – jak kulturní, politickou, tak i tržní – a s globalizací. Popisuje také postoj místních a imigrantů k přistěhovaleckým pracím. Nizozemsko má v tomto ohledu zkušenosti např. s gastarbeitery ze 60. let 20. století, kdy začali do Nizozemska začali proudit lidé z Itálie, Španělska, Portugalska, Turecka a Maroka. Původně počítalo s jejich návratem do domovské země, avšak zejména ti z posledních dvou uvedených zemí v Nizozemsku stejně zůstali a vybudovali si zde komunity a sítě kontaktů (van Meeteren et al., 2013).

Teorie příčinné kumulativní souvislosti se věnuje jednotlivým prvkům společnosti, které jako souhrn přispívají k migraci. V Masseyho podání se vztahuje zejména na mentalitu a situace zemí s nižší životní (díky příkladům v zemědělském sektoru), ale některé sociální prvky (např. srovnávání se či kultura imigrace) velmi vysvětlují i evropskou mentalitu – např. to, že při současném stupni globalizace se život v zahraničí a migrace stávají módní záležitostí a že dnešní době také tolik nezáleží na vzdálenosti. Proto lze jednotlivé její prvky použít k doplnění jak mikroekonomické teorie, tak teorie nových ekonomik migrace.

Teorie institucí a sítí nevysvětlují jednotlivé druhy migrace samy o sobě, ale specializují se na určité faktory migrace. Proto je vhodné je použít k doplnění mikroekonomické teorie a teorie nových ekonomik migrace.

Budování sítí v zahraničí je důležité pro migranta nejen co do finančních nákladů a rizik, ale také z hlediska snižování psychické zátěže. V případě nalezení pocitu sounáležitosti a možnosti sdílení své situace v cizí zemi s člověkem se stejnými kořeny a často hovořícího stejným jazykem odebírá migrantovi část psychické zátěže a umožňuje mu cítit se v zahraničí více jako doma. Když migrant ví, že se mu bude v zahraničí dostávat psychické podpory či pomoci při hledání, spíše se rozhodne pro migraci, popř. ho tyto možnosti po uskutečnění

migrace udrží v zahraničí. Z toho plyne, že funkční síť mezilidských vztahů a kontaktů může hrát roli pull faktoru.

Teorie institucí je do určité míry spojená s teorií sítí i s makroekonomickou teorií; instituce sice nejsou typickou součástí sítě z důvodu jejich typické formality, avšak rovněž podporují přenos informací a jedná se o zvláštní druh kontaktu v přijímající zemi, článek, který může napomoci migrantovi při pobytu v zahraničí. Instituce také mohou hrát roli při snižování (či naopak zvyšování) nákladů na migraci, čímž se promítají do cost-benefit analýzy.

V teorii dvojího trhu hraje nejdůležitější roli pull faktor poptávky po pracovní síle, naopak push faktory země původu zde tolik důležité nejsou. Soustředí se primárně na zaměstnání v dolní části hierarchie společnosti, kde klíčovým není ani sociální statut dané práce, protože migranti mají jiné hodnoty vztahované ke svojí domácí kultuře, cenové hladině a výdělku. Massey ale také rozlišuje mezi vysoce kvalifikovanými a nekvalifikovanými pracovníky a jejich hodnotou z hlediska vlastnictví kapitálu. Toto odpovídá zejména migrační situaci rozvinutých zemí než v rozvojových. Příkladem zachovávajícím předpoklad poptávky po pracovní síle i sociální postavení je jediné migrace v rámci EU, kde nalezneme velké rozdíly mezi jednotlivými zeměmi a je zde možný volný pohyb osob. Budeme-li se soustředit na vyšší vrstvu obyvatelstva, migrace je vedena poptávkou po pracovní síle také v případě vysoce kvalifikovaných imigrantů ze třetích zemí.

V teorii dvojího trhu lze najít dokumentaci do jisté míry historického stavu sociální nejistoty, který může být v některých zemích aktuální, evropské země se však angažují v provedení změny. Postupem času dochází k určitému obratu ve prospěch žen a sociálně slabších a mnoho věcí se již změnilo. Nizozemí dbá na to, aby měli přistěhovalci stejno mzdu a pracovní podmínky, jako místní. Sociální tlak dolů u nižších pozic sice přirozeně existuje, ale na druhou stranu se rozšiřuje osvěta o podobných špatně placených zaměstnáních.

Po určitých úpravách můžeme některé poznatky z teorie světových systémů přenést na dnešní svět silně ovlivněný globalizací. Lze pouze potvrdit myšlenku, že expanze vyspělejších do méně vyspělých ekonomik do nich z části přenáší kulturu, která ovlivňuje domácí pracovníky. To může být impulsem v případě zvažování migrace, tato zkušenost je spíše přesvědčí ke změně země, kultury a životního stylu, který již znají. Dnes je toto v mnohém spjato s globalizací; "vykořenění" a vyšší sklon k migraci v důsledku mísení (víceméně i národních) se nemusí týkat pouze rozvojových zemí.

Velmi relevantní jsou v této teorii "ideologická spojení" způsobená koloniální minulostí Nizozemska; toto promísení kultur se týká Nizozemských Antil, Surinamu, Indonésie, Jižní Afriky. Ideologická a kulturní provázanost je rovněž zdůrazňována v teorii migračních systémů, který jí klade větší váhu než vzdálenosti jednotlivých zemí. Takto se dá odůvodnit migrace právě mezi těmito zeměmi. Tato teorie je tedy relevantní pro imigraci ze zemí, které mají s Nizozemskem popisované vztahy.

Teorie migračních systému popisuje vztahy mezi zeměmi a upozorňuje na možnost fungování vícera migračních systémů zároveň, což je v případě migrace do Nizozemska vzhledem imigraci lidí z mnoha rozlišných zemí rozmístěných po různých světadílech velmi pravděpodobné. V dnešní době lze tuto teorii použít pro doplnění všech výše uvedených.

3.4 EKONOMICKÝ VLIV MIGRACE

První věcí, kterou budu zkoumat v této podkapitole, budou statistiky týkající se zaměstnanosti v Nizozemí obecně. Cílem je zjistit její dosavadní vývoj a zhodnotit současný stav. Vycházím zde ze statistik s dělením na věkové kategorie; zkoumáno na celkovém vzorku 15-65, dále pak na dostupných kategoriích 15-25, 25-45, 45-65 (toto rozdělení jsem využila, jelikož přibližně odráží životní stadia pracujícího člověka). Sledovala jsem vývoj od ledna 2011 do ledna 2019, jelikož se jedná již o relativně dlouhý časový úsek přibližně také odpovídající délce cyklu imigrace nebo emigrace. Zdrojem pro následující je CBS.nl (b).

Obecný trend je takový, že roste celkové množství pracovní síly, počet zaměstnaných stoupá a počet nezaměstnaných klesá, a to ve všech věkových kategoriích viz výše. Lze zde ovšem nalézt rozdíly ve věkových kategoriích – míra nezaměstnanosti pro obyvatele věku 15-25 a 25-45 let od roku 2011 do roku 2013 stoupala a nyní klesá, pro obyvatele v mezi 45 a 65 lety věku dosáhla nezaměstnanost v letech 2014 a 2015 maxima a nyní klesá; zaměstnanost měla k ní obrácený vývoj.

Celkové množství pracovní síly se za sledované období zvýšilo z 7,8 milionu na 8,155 milionu. Nárůst pracujících v první věkové kategorii byl z 824 tisíc na 872 tisíc, ve druhé věkové kategorii se tento počet snížil ze 3,815 milionu na 3,634 milionu; ve třetí kategorii byl opět nárůst z 3,161 milionu na 3,654 milionu.

Důležitým poznatkem je tedy současný růst pracovní síly a klesající nezaměstnanost na nizozemském trhu práce ve všech věkových kategoriích. Kdyby nezaměstnanost rostla, bylo by možné, že na straně nabídky práce by již existovala celkem velká konkurence a potenciální přichozí migranti by mohli vytvářet ještě větší napětí. V současném stavu je možné, že migrace bude trhu spíše prospívat díky uspokojení poptávky po pracovní síle. K posouzení této teze je však potřeba prozkoumat kapacitu volných pracovních míst na nizozemském trhu práce.

Toho docílím porovnáním podílů volných pracovních pozic¹ v rámci prostoru EEA a ve Švýcarsku; toto jsou totiž země, jejichž obyvatelé mají jednodušší imigraci za účelem dlouhodobého pobytu a práce a jsou z administrativního hlediska relativně málo limitováni v migraci. Jak ukazuje Tabulka 1 Tabulka 2 (viz přílohy), podíl volných pracovních pozic za poslední 2 roky u většiny srovnávaných zemí roste, popř. kolísá. Ve srovnání s ostatními zeměmi se tento ukazatel vždy nacházel nad průměrem i mediánem, a při pohledu na obdobné statistiky popisující současný stav JVR pro různá odvětví zjistíme, že Nizozemsko se tomto ohledu nachází v horní polovině téměř ve všech odvětvích (Eurostat (b)). Z toho vyplývá, že zde skutečně je neuspokojená poptávka po pracovní síle, a pracovní migrace by tudíž neměla Nizozemsku uškodit; naopak by mu mohla pomoci v ekonomickém růstu. Zároveň lze odvozovat, že by pro migranta nemělo být těžké najít si práci, zejména jedná-li se o občana zemí EEA či Švýcarska.

Nyní se budu věnovat zastoupení lidí nizozemského, západního a nezápadního původu na nizozemském pracovním trhu. Celkový počet osob zahrnutých do statistiky se liší od počtu pracovní síly v CBS.nl (b), protože tahle zohledňuje lidi do 75 let a ne do 65, jednotlivá časová období jsou delší (tato pracuje s jednotkou celého roku, nikoli měsíce) a není zde stanoven minimální počet odpracovaných hodin týdně.

Podle definice CBS.nl (CBS.nl (a)) je pracovní síla souhrnem zaměstnané a nezaměstnané pracovní síly. Zaměstnanou pracovní silou rozumíme „[lidi], kteří mají placenou práci.“ (CBS.nl (a)). Nezaměstnanou pracovní silou jsou naopak „lidé, kteří nemají práci, v nedávné minulosti ji hledali a jsou ihned k dispozici pro nástup.“ Lidé nezařazení do pracovní síly „nemají placenou práci a v nedávné minulosti ji nehledali či nejsou ihned k dispozici“. Lidé spadající do kategorie

¹ Podíl pracovních pozic, neboli *job vacancy rate* (JVR) (Eurostat (a)). Počítá se jako:

$$JVR = \frac{\text{počet volných pracovních pozic}}{\text{počet obsazených pracovních pozic} + \text{počet volných pracovních pozic}} \times 100$$

pracovní síla a nezařazení do pracovní síly jsou potom souhrnem všech osob zahrnutých do této statistiky.

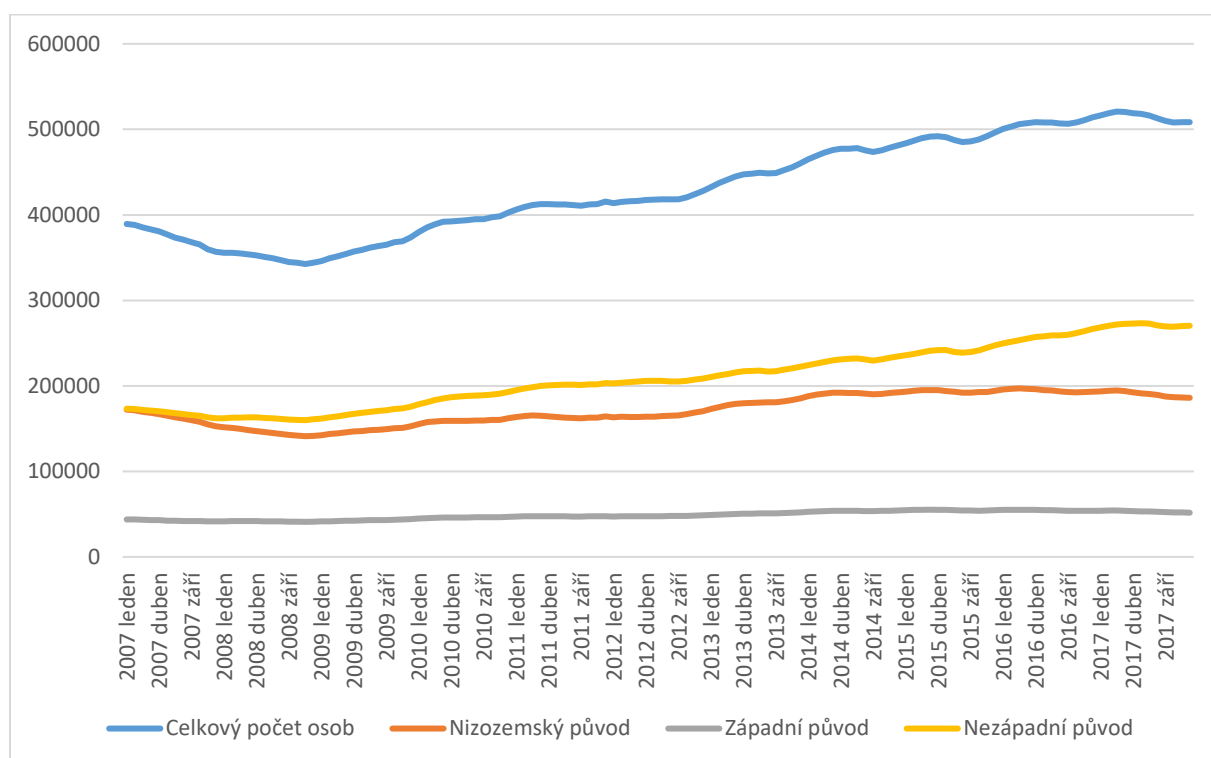
Při pohledu na data z roku 2017 (CBS.nl (a)) opět můžeme vidět, že největší skupinu tvoří Nizozemci (10, 018 milionů pracovníků, tedy přibližně 78 %), menšími a vzájemně přibližně stejně početnými skupinami jsou potom imigranti se západním (1,296 milionu, 10 %) a nezápadním původem (1,539 milionu pracovníků, 12 %). Počet ve všech skupinách byl v průběhu minulých 10 let vyrovnaný až mírně rostoucí.

Vedle toho je zde možné zkoumat míru zaměstnanosti, tedy podíl pracujících osob na sumu pracovní síly a nezařazených do pracovní síly (tamtéž). Míra zaměstnanosti veškerého obyvatelstva se v letech od roku 2003 pohybuje kolem 67 %, obyvatelstvo nizozemského původu tento průměr obvykle převyšuje, avšak maximálně o 1,7 procentní bod. Obyvatelstvo západního původu je obvykle pod průměrem až o 2,5 procentních bodů, obyvatelstvo nezápadního původu na průměr nedosahuje až o 11,5 procentních bodů.

Jako poslední v této podkapitole se budu věnovat podpoře v nezaměstnanosti; zde provedu srovnání jednotlivých skupin podle původu (Nizozemci, imigranti ze západních zemí, imigranti z nezápadních zemí). Podkladem jsou data z CBS.nl (d).

Koncem roku 2017 bylo v Nizozemsku registrováno 508 480 nezaměstnaných osob pobírajících podporu nezaměstnanosti (viz Graf 5). Počet těchto osob dlouhodobě rostl ve všech skupinách. Největší skupinu těchto lidí tvoří imigranti z nezápadních zemí (na konci roku 2017 to bylo 270 420 osob), na druhém místě byli Nizozemci s 186 100 osobami. Přitom ještě v roce 2007 byl počet imigrantů z nezápadních zemí pobírajících dávky srovnatelný s Nizozemci, obojí se pohybovalo kolem 172 tisíc. Nejméně zastoupenou skupinu tvoří imigranti ze západních zemí – před 11 lety to bylo 43 720 osob, nyní jejich počet vzrostl na 51 880. Nizozemci tvoří v současné době 37 % počtu nezaměstnaných pobírajících dávky, imigranti západního původu 10 % a imigranti nezápadního původu 53 %. Pro rok 2018 se u všech skupin se očekává mírné snížení (v řádu jednotlivých procent), prognózy jsou však jen předběžné. Srovnáme-li procentuální podíl jednotlivých skupin na nizozemském pracovním trhu (78 % pracovní síly tvoří Nizozemci, 10 % imigranti západního původu a 12 % imigranti nezápadního původu), zjistíme, že podíly jednotlivých skupin jsou značně nevyrovnané a vrhají negativní světlo na imigranty nezápadního původu.

Graf 5: Lidé pobírající podporu v nezaměstnanosti



Zdroj: Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS.nl (d)), zpracování vlastní

Na výše uvedených datech vidíme, že zaměstnanost roste ve všech věkových kategoriích a celkové množství pracovní síly roste. Zároveň je zde ve srovnání s ostatními státy EU velké množství volných pracovních pozic. Největší zastoupení na trhu práce mají Nizozemci, migranti však tvoří nezanedbatelných 22 %. Srovnáme-li míru zaměstnanosti a pobírání dávek podpory v nezaměstnanosti Nizozemců a imigrantů ze západních a z nezápadních zemí, jsou na tom Nizozemci nejlépe, přistěhovalci ze západních zemí za nimi lehce zaostávají, přistěhovalci v nezápadních zemí jsou hluboko pod průměrem.

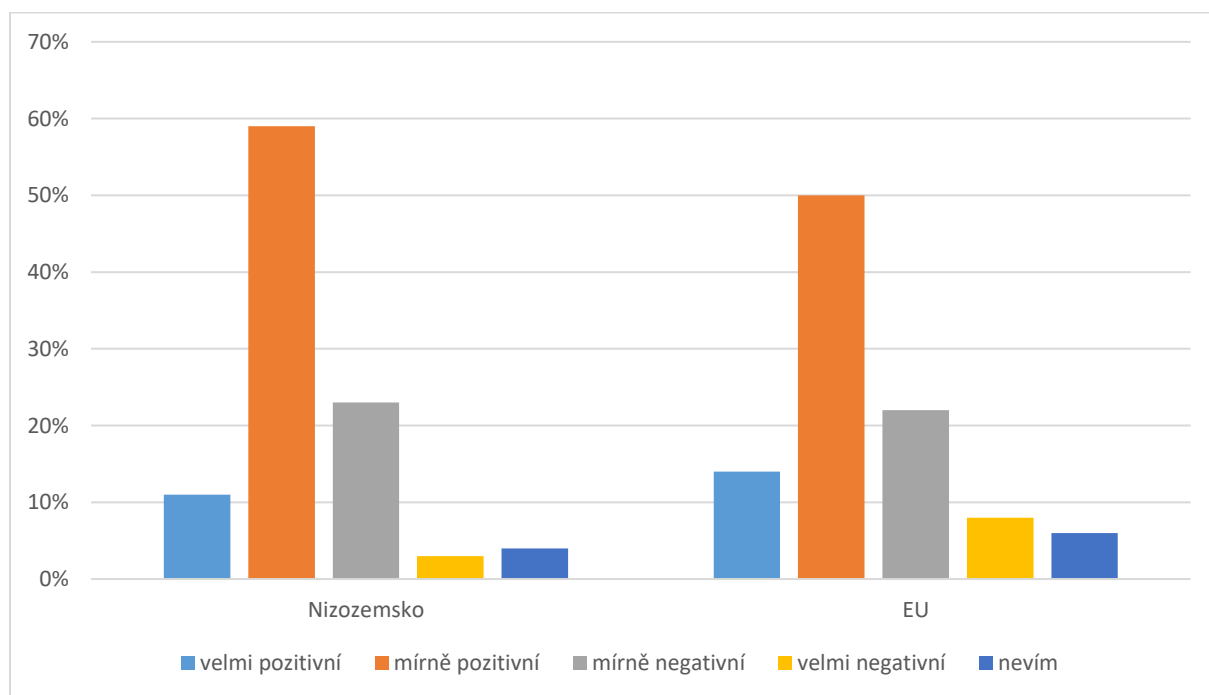
3.5 POCITOVÁ ANKETA EUROBAROMETER

Zdrojem páté podkapitoly je Eurobarometer (European Commission 2019 (b)). Jde o pravidelnou anketu zaštitěnou Evropskou komisí. Je prováděna dvakrát ročně sběrem 1 000 odpovědí na danou otázku v každé zemi EU. Je zaměřená především na společná evropská témata, mj. migraci. U použitých anket jsou k dispozici data pouze od listopadu 2014, což by nemělo negativně ovlivnit jejich analýzu, jelikož primární důležitost současný stav.

Poslední měření části týkající se migrace bylo provedeno v listopadu 2018. Šetření se soustředilo na dvě otázky spojené s imigrací. První otázkou bylo vyjádřit své pocity k tématu *imigrace lidí z jiných zemí EU*. Nadpoloviční většina nizozemských respondentů (konkrétně 59 %) má k imigraci této skupiny lidí spíše pozitivní přístup a 11 % respondentů dokonce velmi pozitivní. 23 % dotázaných na imigraci v rámci EU pohlíží spíše negativně a pouze 3 % ji hodnotí velmi negativně (a 4 % neví). To je relativně vyrovnané tomu, jak se k migraci v průměru staví obyvatelé EU, jediný výrazný rozdíl je v mírně pozitivním přístupu, kde jsou Nizozemci o něco vstřícnější (o 9 procentních bodů).

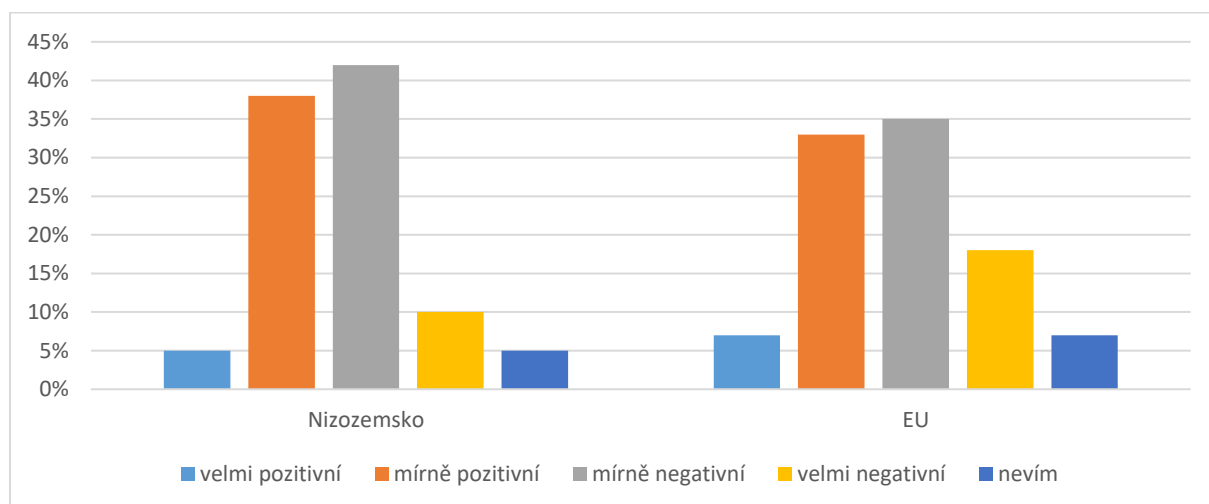
Druhou otázkou *imigrace lidí ze zemí mimo EU*. EU 42 % nizozemských respondentů hodnotí tuto migraci spíše negativně, 10 % velmi negativně, 38 % spíše pozitivně a 5 % velmi pozitivně (zbylých 5 % neví). Jak je vidět, opět zde převažují nevyhraněné odpovědi, ve kterých Nizozemci vykazují mírně pozitivnější přístup, než je evropský průměr; v něm 35 % respondentů zaujalo spíše negativní a 33 % spíše pozitivní přístup, necelých 7 % se vyjádřilo velmi pozitivně a naopak 18 % velmi negativně.

Graf 6: Vliv migrantů ze států EU (Eurobarometer)



Zdroj: Eurobarometer Interactive (European Commission 2019 (b)), zpracování vlastní

Graf 7: Vliv migrantů ze států mimo EU (Eurobarometer)



Zdroj: Eurobarometer Interactive (European Commission 2019 (b)), zpracování vlastní

Pokud budeme sledovat vývoj postoje Nizozemců v čase, zjistíme, že se k migraci v rámci EU se začínají stavět stále pozitivněji. Co se týče migrace mimo EU, roste méně vyhraněný názor (spíše negativní a spíše pozitivní přístup) na úkor velmi negativního či pozitivního.

Z tohoto průzkumu se dá vyvodit, že při rozdělení nizozemské společnosti na ty, kteří se více či méně přiklání k migraci, a ty, kteří jsou spíše proti ní, hraje původ migranta relativně velkou roli. Pro následující výzkum lze tedy očekávat, že se Nizozemci budou stavět spíše pozitivně k migraci v rámci EU a spíše kriticky k imigraci ze zemí, které do ní nepatří.

3.6 VLASTNÍ VÝZKUM

Zdrojem šesté podkapitoly jsou prostřednictvím webového dotazníku sebraný soubor odpovědí od 40 respondentů. Cílová skupina výzkumu byli Nizozemci či imigranti žijící zde dlouhodobě (podle definice tedy alespoň rok), jednalo se o vzorek respondentů, který co do zastoupení pohlaví a cizinců v Nizozemské společnosti přibližně odpovídá skutečnému poměru. I přes tematicky specifické zaměření dotazníku nebyl určen výhradně respondentům pohybujícím se v daném oboru nebo majícím odpovídající, vycházela jsem z předpokladu, že běžný člověk žijící v dané zemi má i bez ekonomického či politického vzdělání vlastní názor na migraci a fungování ekonomiky.

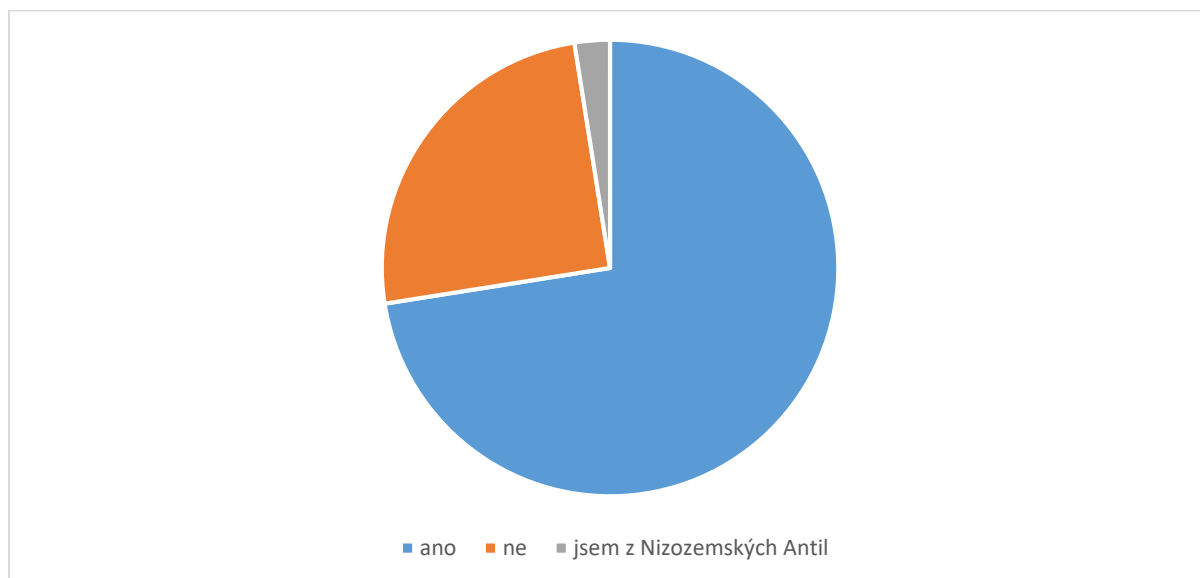
Deset pokládaných otázek bylo zaměřených na postoj k migrantům do Nizozemska, vliv různých skupin migrantů na ekonomiku a trh práce, práci migrantů, ale i na společnost. Cílem

čtyř dalších otázek bylo charakterizovat profil respondenta co do pohlaví, věku, národnosti a zkušenosti s prací v mezinárodním kolektivu.

Při řazení otázek byl částečně brán ohled na jejich náročnost a téma; byla snaha o tematickou návaznost (např. obecně zaměřené otázky byly řazeny na začátek, a vedle toho udržovat sled otázek stejného tématu), zároveň ale také nedávat příliš mnoho obtížných otázek za sebe, aby respondent nenabyl dojmu, že je dotazník příliš náročný. Otázky týkající se osoby respondenta (věk, národnost, či zdali je student) jsem záměrně umístila na konec. Uvedené grafy jsou označeny otázkou, na kterou respondenti odpovídali, a v případě označení hvězdičkou (*) se jednalo o otázku, kde bylo možno zaškrtnout více odpovědí.

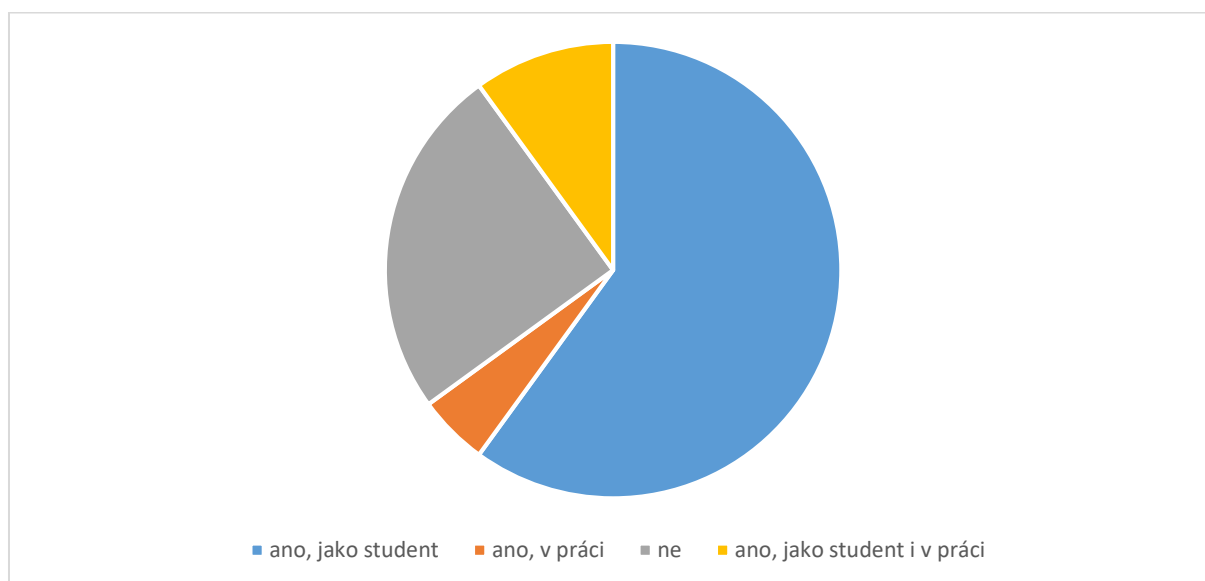
Z celkového počtu 40 dotázaných vyplnilo můj dotazník 20 mužů a 20 žen. Většina dotázaných (celkem 34) bylo v produktivním věku mezi 20 a 65 lety; zbylých 6 bylo mladších 20 let. 29 dotázaných byli Nizozemci, 1 dotázaný pocházel z (býv.) Nizozemských Antil, zbylých 10 respondentů bylo jiného původu. 75 % dotázaných pracovalo v Nizozemsku v mezinárodním kolektivu, a to buď ve škole, nebo v práci. Přitom v tomto ohledu ve výběrovém vzorku převažují Nizozemci – 7 z 11 cizinců pracovalo v mezinárodním kolektivu, oproti 23 z 29 Nizozemcům.

Graf 8: Jste Nizozemec?



Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Graf 9: Pracoval(a) jste v Nizozemsku v mezinárodním kolektivu?

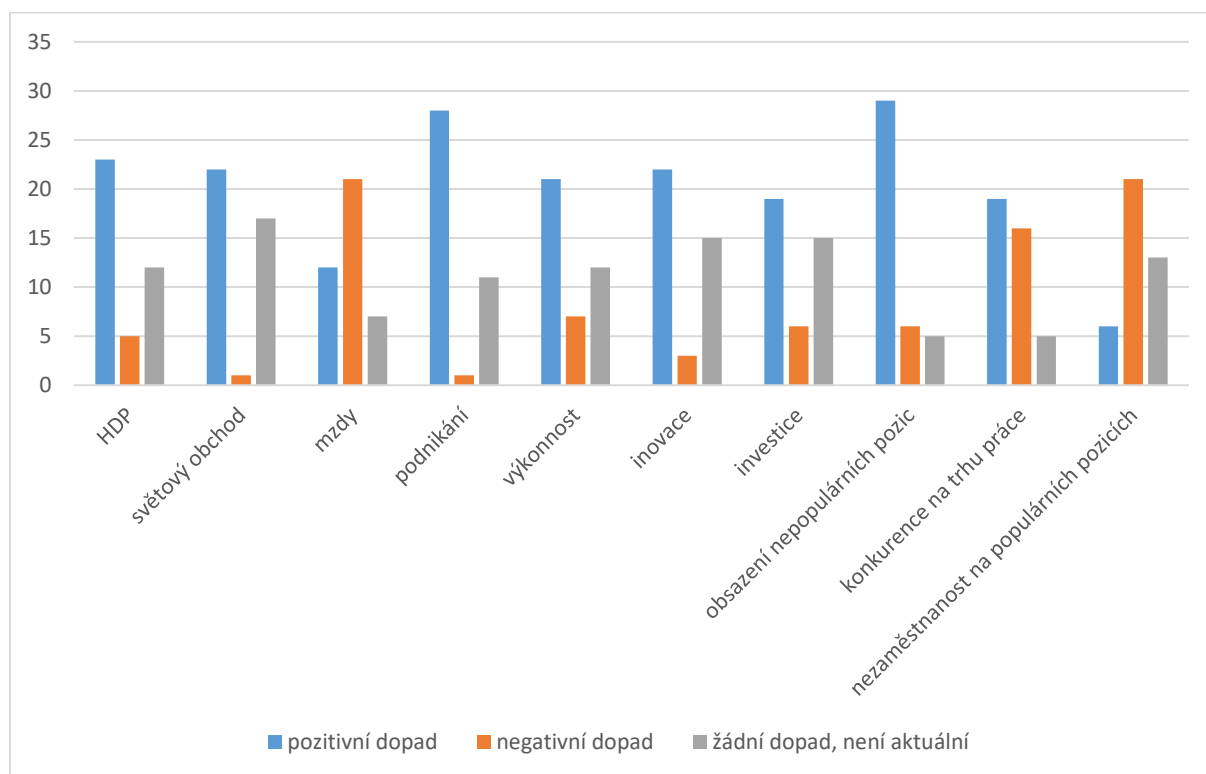


Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

První otázka zaměřená na nizozemskou ekonomiku a integraci zněla: *Jaký dopad mají následující ekonomické souvislosti v případě Nizozemska?* Otázka se týkala 10 ekonomických prvků, viz Graf 10. Převažoval pozitivní vliv na většinu charakteristik, nejvíce respondentů se shodlo na pozitivním konsekvencích obsazení nepopulárních pozic (29) a podnikání (28); dále potom silně převažoval pozitivní vliv migrace na HDP a produktivitu. V otázce, jak ovlivňuje světový obchod, inovace a investice, opět podle respondentů převažoval pozitivní vliv, zde se již větší počet z nich domníval, že se migrace na těchto ekonomických faktorech nijak neprojevuje. V otázce vlivu migrace na konkurenci na trhu práce byl poměrně vyrovnaný názor respondentů, že je zde vliv migrace pozitivní (19) a negativní (16). 21 respondentů se shodlo na tom, že migrace se negativně projevuje na mzdách a nezaměstnanosti na populárních pozicích, dalších 13 si ale myslí, že tento problém není aktuální.

Odpovědi Nizozemců a cizinců si v této otázce většinou odpovídají, jedinou výjimku tvoří otázka dopadu migrace na mzdy, který cizinci odhadují spíše jako pozitivní nebo nulový, zatímco Nizozemci se k němu staví o něco negativněji.

Graf 10: Jaký dopad mají následující ekonomické souvislosti v případě Nizozemska?



Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Teorie tvrdí, že cizinci obsazují méně populární pozice a pozice, které je obtížné obsadit. To je v souladu s evropské pojetím migrační politiky, minimálně pro cizince ze třetích zemí – migranti ze zemí EEA jsou zde stavěni na stejnou úroveň, jako místní, avšak volba je ponechána zaměstnavateli, který si pravděpodobně nevybere cizince, který by byl pro danou pozici méně vhodný, než místní uchazeč (a ten má obvykle výhodu spojenou se životem v této zemi a znalostmi jazyka a reálií). Dotazník ukazuje, že toto téma je velmi komplexní – co do obsazení nepopulárních pozic migrace jednoznačně prospívá, vznik konkurence na trhu práce je rovněž aktuální, u ní však mezi respondenty není shoda v tom, zda se na trhu práce projevuje pozitivně, či negativně – v kontrastu s migračními teoriemi a ve shodě s imigračními předpisy. Nadpoloviční většina respondentů se obává, že by tato konkurence na trhu mohla přerůst v nezaměstnanost na populárních pozicích. Jak ovšem dokládají statistiky (viz podkapitola 3.4: Ekonomický vliv migrace), nezaměstnanost není v současné době v Nizozemsku aktuální téma, pravdu mají spíše oponenti největší skupiny, kteří předpokládají nulový vliv migrace v tomto ohledu, resp. pozitivní. Platí předpoklad, že silnou konkurenci migranti nezpůsobují, je ale pravda, že existuje určitý nátlak na místní být lepšími uchazeči než cizinci.

Co se týče mezd, respondenti se převážně domnívají, že je migrace ovlivňuje negativně; podle Ortegy a Periho (2009; s. 26-27) zde však nebyl prokázán žádný vliv. Imigrace se podle nepromítá negativně na mzdách celkově ani pro jednotlivé pracovníky (zkoumáno na období 1 a 5 let), pouze na velikosti ekonomiky a rozdělení příjmu. Není zde podle nich žádný vliv na efektivitu (s. 26-27). Dále z jejich výzkumu vyplývá, že práce migrantů je při stejném výkonu co do odpracovaných hodin odpovídá práci místních a tvrdí, že nedochází k vytěsňování domácích pracovníků (s. 3-4).

Vliv migrace na HDP podle respondentů existuje a projevuje se pozitivně. Tuto domněnku lze podpořit staticky: vzhledem počtu volných pracovních pozic Nizozemsku (a toto podporující imigrační politiku) lze předpokládat, že imigranti pracují na pozicích, které by jinak zůstaly neobsazené, by hodnota práce vykonaná migranty vůbec nevznikla, kdyby v Nizozemsku nebyli. Teze o pozitivní vlivu migrace na HDP se jeví jako správná.

Mírná většina dotazovaných si myslí, že migrace se pozitivně projevuje na světovém obchodě, o něco méně než polovina dotazovaných očekává podobný efekt u investic. V obou případech je zde jen o trochu menší skupina, podle níž se v těchto oblastech migrace neprojevuje. Má-li tedy migrace vliv na světový obchod a investice, je pozitivní, otázkou je pouze míra a aktuálnost. Nijkamp a Gheeasi (2017) říkají, že zde pozitivní efekt existuje, a to zejména u investic.

Podnikání a produktivitu podporuje nizozemská imigrační politika a určitě je žádoucí, je ale otázka, jestli k nim opravdu dochází. K podnikání prý ano, ale inovace zpochybňuje již více lidí. Co se týče výkonnosti, řada respondentů si myslí, že ji migrace zvyšuje, a spousta taky, že na to migrace moc vliv nemá. Podle jiných průzkumů je pravda někde mezi tím – Boubtane a Dumont (2015) prokázali, že s migrací výkonnost roste, ale jen velmi málo; jedná-li se o vysoce kvalifikované pracovníky, je výsledek o něco lepší.

Druhá otázka zněla, kdy je nejlepší čas pro dlouhodobou migraci. Mezi respondenty převažuje názor, že čím dříve, tím lépe pro migranta. Nadpoloviční většina (23) se přiklání k migraci již v mateřské škole, druhá větší skupina 15 respondentů (což je však již méně než polovina) hodnotí pozitivně migraci během studií. Migrace na střední škole a pro první zaměstnání měla přibližně stejný ohlas (11) a migrace během pracovní kariéry a na důchod nepatří mezi respondenty preferované varianty.

V tom, jak byla vzorkem obyvatelstva vnímána prospěšnost migrace pro jednotlivce, hrají roli finanční i psychické faktory a schopnost zvyknout si na nové prostředí. Tím se dá odůvodnit, proč vnímají respondenti pozitivně migraci již v mateřské škole (dítě si zvykne na dané prostředí již jaké malé a negativní okolnosti migrace příliš nevnímá, rychle se naučí nový jazyk a míra jeho pozdější adaptace na školní bude srovnatelná s „domácími“ dětmi; malé děti obvykle nemigrují sami, z finančního hlediska se o ně stará někdo jiný) a během studií (lidé v této fázi života jsou nejvíce flexibilní, otevření a samostatní, rychle navazují kontakty a vyhledávají změny; již se změnou školy často počítají s možností, že se budou stěhovat či alespoň budou muset měnit kolektiv; navíc s vysokoškolským studiem opět skýtá možnost proniknout do dané kultury, ale i do firem, a zkušenosti získané v zahraničí zvyšují šanci uplatnění jak v dané zemi, tak budou oceněny i v té domácí, a tito migranti mohou zajímavou kombinací zkušeností zhodnotit i finančně). Dlouhodobá migrace během středoškolského studia a na začátku kariéry s sebou nese omezení, která předchozí dříve možnosti nemají: dospívání, rodinný život (jak z pohledu dítěte, tak rodiče) a v případě zaměstnání často snížená konkurenceschopnost, pokud daný jedinec nemá zkušenosti s daným prostředím.

Tyto poznatky jsou zajímavým rozšířením migračních teorií, jelikož dotazování se přiklání zejména k profitování z migrace pro skupiny migrantů v životních fázích, které migrační teorie příliš nezohledňují. Jedná se konkrétně o doplnění cost-benefit analýzy spojené s realizací migrace a obecně profitu migranta.

V ohledu dopadů migrace na přijímající ekonomiku se migrační teorie zabývají zejména migrací v produktivním věku, kdy je zaměstnání a stálý příjem předpokladem minimálně pro setrvání v dané zemi. Tomu odpovídá fakt, že čerství imigranti obvykle nemají nárok na podporu v nezaměstnanosti – tak je tomu i v Nizozemsku (viz kapitola 2: Migrační a integrační politika Nizozemska). Do „pracujících“ skupiny se zde řadí zejména varianty migrace pro první zaměstnání a během pracovní kariéry; vedle toho lze za pracovní migraci částečně považovat i studentskou migraci, jelikož studenti si vedle školních povinností často přivydělávají.

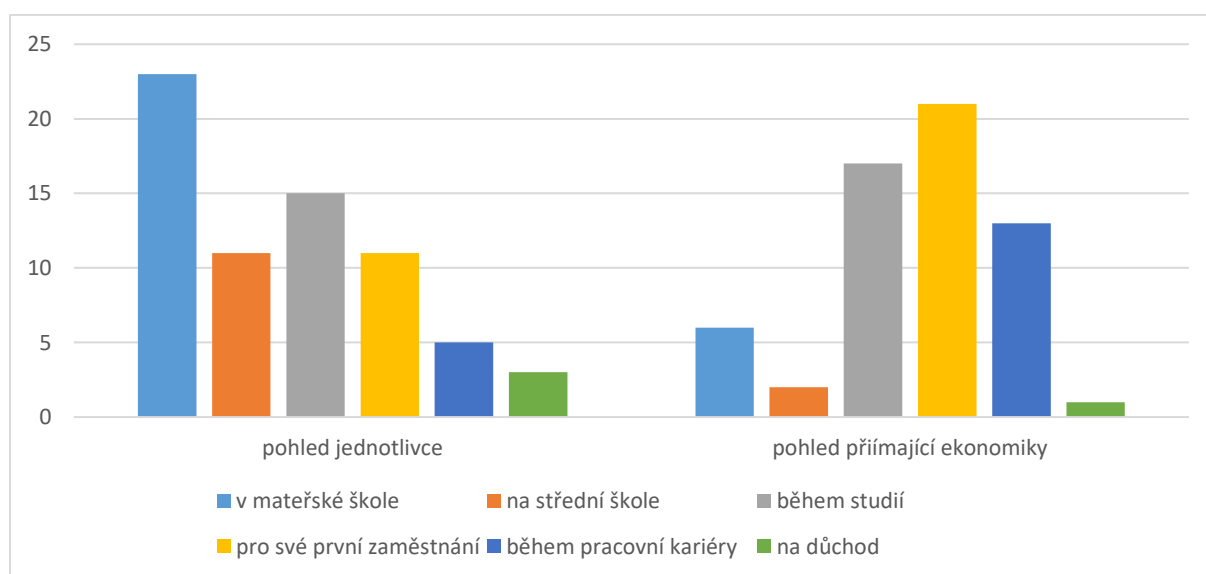
Pro přijímající ekonomiku mají podle respondentů naopak největší přínos skupiny migrantů v životních fázích, kdy pracují ve svém prvním zaměstnání (21) i později během kariéry (15), ale na také během studií (17). Je pravda, že u těchto skupin migrantů se počítá s tím, že budou pracovat, a to z důvodu příjmu, který by pokryl výdaje, i povolení k pobytu v zahraničí (v Nizozemsku by to mohl být problém zejména pro občany zemí, které nejsou v Evropské unii

a získat povolení k pobytu či jeho prodloužení je pro ně komplikovanější). Zahraniční studenti často pracují, aby mohli pokrýt výdaje spojené se životem, účastní se stáží ve firmách a v případě, že by se rozhodli zůstat v Nizozemsku i po studiích, mají stejně kvalitní vzdělání, jako místní. Setrvání na jednu stranu není automatické, ale i v případě, že zahraniční studenti po ukončení studia z Nizozemska odejdou, studenti během studií platí v Nizozemsku školné (nizozemské terciální vzdělání není zdarma) a Nizozemsko má z jejich studia na každý pád určitý příjem.

Děti v mateřských a středních školách většinou nepracují (nebo alespoň ne v takové míře, jako později), nizozemské sazby minimálních mezd je navíc mohou znevýhodňovat před místními dětmi, jelikož jsou pro cizince vyšší a zaměstnavatelé budou upřednostňovat zaměstnance, kterým mohou platit méně. Pro stát jsou s péčí o děti spojeny zejména náklady (např. fungování škol).

Průzkum tedy potvrzuje, že zaměření migračních teorií na kategorii pracujících migrantů má smysl. Panuje shoda v největším pozitivním vlivu na ekonomiku právě u těchto skupin. Kromě migrantů pracujících v zahraničí na své první pozici i dále v průběhu kariéry jsou další významnou prospěšnou skupinou zahraniční studenti, kteří nejenže často pracují (a samozřejmě konzumují a platí školné), ale rovněž se dobře adaptují na dané firemní prostředí, na čemž může ekonomika získávat v případě, že se migrant rozhodne zůstat. V odpovědích na tuto otázku se odpovědi Nizozemců a imigrantů výrazně nelišily.

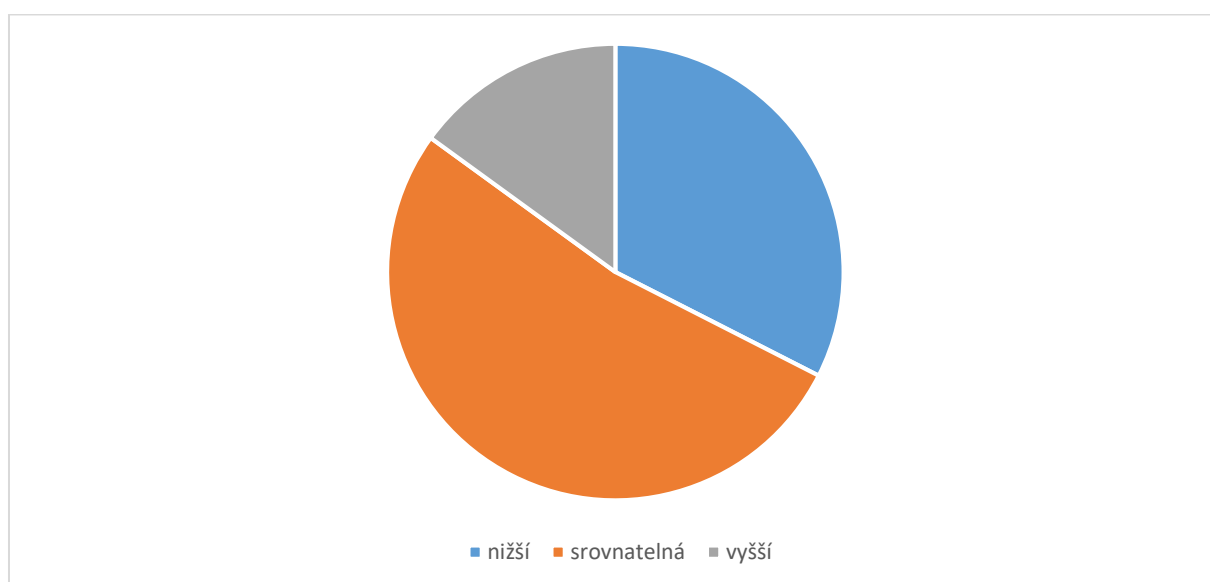
Graf 11: Kdy je nejlepší čas pro dlouhodobou migraci? (na 1 rok a více)*



Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Třetí otázka byla zaměřená na srovnání pracovní produktivity Nizozemců s imigranty. Nadpoloviční většina se domnívá, že je produktivita migrantů je srovnatelná či nižší ve srovnání s místními. 3 ze 6 respondentů, jejichž odpověď zněla „vyšší“, byli cizinci, což vypovídá o jejich kladném sebehodnocení. Ve druhé otázce zaměřené na vliv migrace na produktivitu však převažoval názor, že výkonnost je pozitivně ovlivňována imigrací. Kombinace těchto dvou odpovědí je trochu paradoxní a situace se dá vysvětlit pouze tím, že migranti mají pozitivní vliv na své okolí či jinak nepřímo, např. opět v oblasti inovací, či zvýšením flexibility a adaptability pracovního týmu a rozvoji schopností pracovat v multinárodním prostředí.

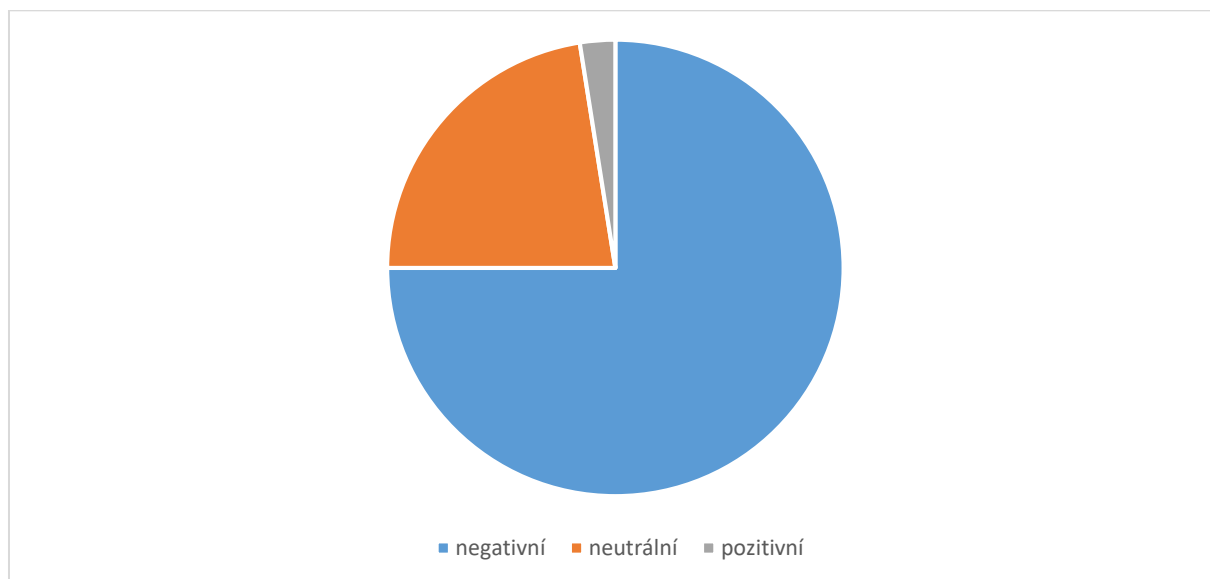
Graf 12: Jaká je pracovní produktivita imigrantů – ve srovnání s Nizozemci?



Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Graf 13: Jaký je dopad na pracovní výkon v případě nedostatečné nizozemštiny (= neschopnosti sledovat běžný rozhovor a vyjádřit se)? znázorňující odpovědi na čtvrtou otázku ukazuje vnímaný vliv nedostatečné nizozemštiny na pracovní výkon. 30 ze 40 dotazovaných si myslí, že nedostatečná nizozemština má negativní vliv na pracovní produktivitu. S takovými zaměstnanci či kolegy je potřeba komunikovat v angličtině, jazyk může představovat překážku při řešení každodenních pracovních záležitostí a může se negativně odrazit na odvedené práci. Je celkem zjevné, že Nizozemci považují ve většině případů znalost jazyka za důležitý předpoklad výkonnosti.

Graf 13: Jaký je dopad na pracovní výkon v případě nedostatečné nizozemštiny (= neschopnosti sledovat běžný rozhovor a vyjádřit se)?



Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

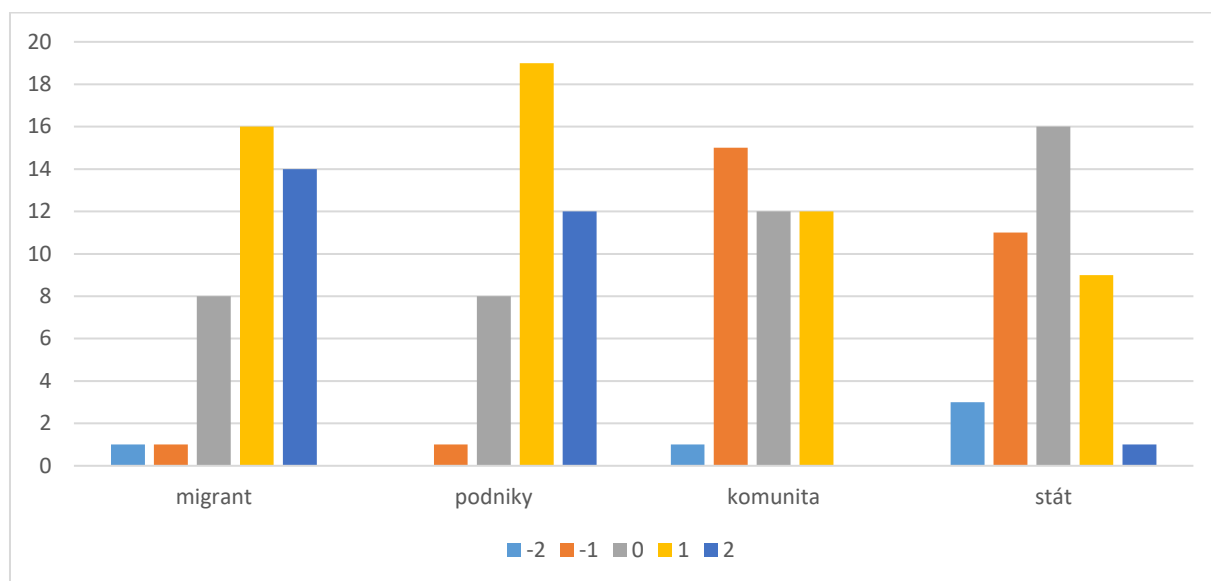
Pátá otázka se byla zaměřená na to, jak prospívá migrace samotným migrantům, podnikům, komunitě a přijímajícímu státu. Všichni kromě dvou respondentů hlasovali, že je migrace pro migranta pozitivní až neutrální (viz Graf 14). To je zjevně správný odhad, jelikož se jedná o předpoklad pro uskutečnění migrace zdůrazňovaný většinou migračních teorií.

Pro podniky je migrace pozitivní. Vydeme-li z předpokladu, že se zaměstnavatel může rozhodnout mezi přijetím Nizozemce a cizince, dostává se mu širšího výběru. Finanční hodnocení by mělo být stejné pro Nizozemce i cizince, ale pokud se migrant úplně neorientuje v cenách, přijme i nižší mzdu, než by byla nabídnuta místnímu. Zvyšuje to kompetence pracovního týmu a odlišnost migrantových znalostí se může hodit. Produktivita by měla být víceméně stejná (viz výše) a dotázaní dost možná očekávají, že migrant bude zvládat nizozemštinu na dostatečné úrovni.

Pro stát je podle respondentů jedno, jestli je zaměstnanec místní nebo migrant, ale podle statistik o nezaměstnanosti a je zde možné najít značné rozdíly mezi Nizozemci, imigranti ze západních zemí a imigranty z nezápadních zemí. Pro komunitu podle výsledků dotazníku mírně převažují negativní důsledky, což by se dalo podle teorií i statistik odůvodnit zejm. z hlediska společenského, popř. v ohledech pracovní morálky.

V této otázce byly důsledky pro komunitu a stát hodnoceny kladněji cizinci než Nizozemci.

Graf 14: Profitují tyto skupiny z migrace, nebo ztrácejí?



Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Šestá otázka byla směřována na vliv různých skupin imigrantů na Nizozemskou ekonomiku a sedmá otázka potom zkoumala míru, do jaké by bylo vhodné tyto skupiny podporovat v migraci. Nejprospěšnější jsou jak podle teorií, tak podle průzkumu vysoce kvalifikovaní migranti (viz Graf 15), to je pravděpodobně důvod, proč si dotazovaní myslí, že by měla být imigrace těchto lidí podporována (viz Graf 16). Dále jsou prospěšní a dotazovanými vítáni občané západních zemí a migranti z EU – což dokazují i statistiky v podkapitole 3.4: Ekonomický vliv migrace. Tyto země mají mnohdy (ač ne vždy) relativně podobné vzdělávací standardy, takže se všechny tyto tři kategorie mohou překrývat. Již byl komentován prospěšný vliv studentů na ekonomiku, to potvrzuje i Graf 15. Z Grafu 16 můžeme vidět, že dotazovaní jsou pro studentskou migraci do Nizozemska.

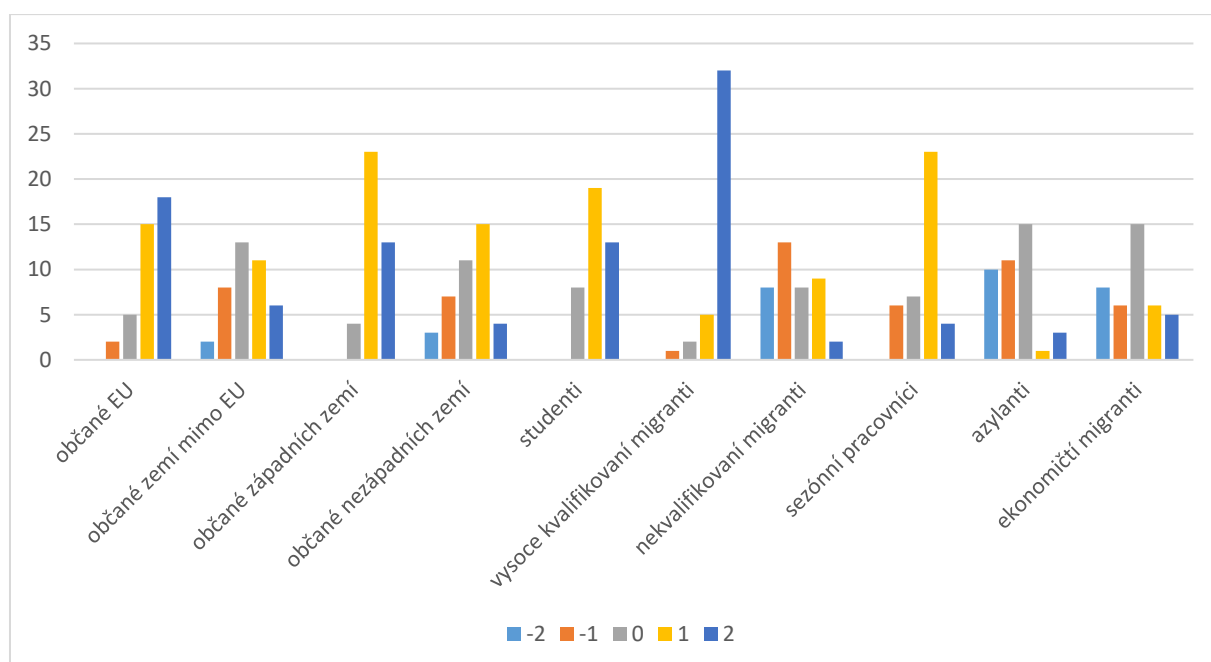
Občané nezápádních zemí mají podle průzkumu o něco lepší vliv na ekonomiku než lidé ze zemí mimo EU, ale ten rozdíl není velký. Není zde shoda, jestli jejich imigraci podporovat, regulovat či neregulovat. Můžeme vidět, že vzorek respondentů se staví kritičtěji k imigrantům ze zemí mimo EU, než ukazují výsledky průzkumu Eurobarometru.

Azylanti by měli mít neutrální až negativní vliv, což dává smysl, jelikož i v případě, že si nenajdou práci, se o ně stát musí starat. Respondenti si zjevně uvědomovali nutnost přijímání uprchlíků a vyjadřovali se k jejich přijímání nejčastěji neutrálně.

Ekonomičtí migranti mají spíše neutrální vliv, avšak názory se hodně různí. Pojem ekonomický migrant zahrnuje veškeré migranty, kteří přišli za účelem pracovat a vydělat si, většinou pocházejících z méně rozvinutých ekonomik, a může se tedy překrývat s většinou ostatních kategorií, v závislosti na konkrétním případě. Agregovat takto vliv migrantů, kteří nejsou homogenní skupinou, je složité, jak dokládají odpovědi, a dost pravděpodobně se jejich příspěvky do ekonomiky nulují (viz. Ortega a Peri 2009). Ani u nekvalifikovaných migrantů není jednoznačná shoda, avšak převažuje názor, že jejich vliv je negativní, a respondenti by jejich imigraci do Nizozemska spíše nechtěli. Sezónní migranti mají podle dotázaných pozitivní vliv, ale jejich imigraci není třeba podporovat.

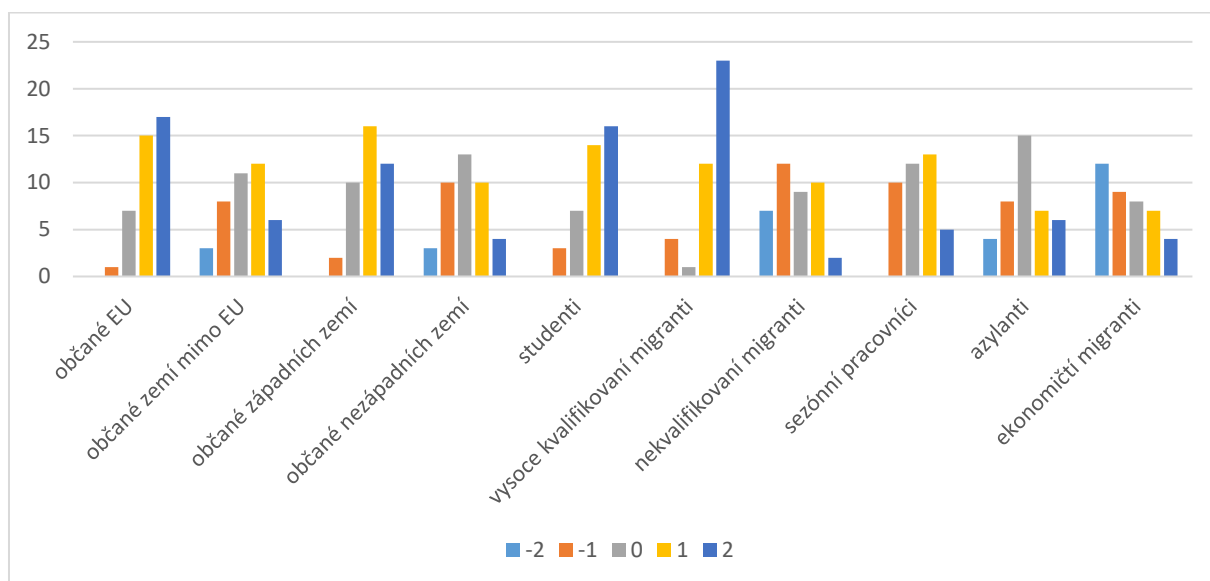
V odpovědích na tyto dvě otázky můžeme nalézt určitou rozdílnost ve vnímání jednotlivých skupin Nizozemci a cizinci. Platí, že cizinci jsou v některých ohledech nakloněnější imigraci. Důsledky imigrantů z neevropských zemí, nezápádních zemí a ekonomických migrantů hodnotí o poznání pozitivněji. U podpory imigrace jsou tyto rozdíly ještě výraznější, zde jsou otevřenější k imigraci všech skupin vyjma občanů EU a západních zemí, které by do podobné míry podporovali, a sezónních imigrantů, jejichž imigraci by do podobné míry omezili.

Graf 15: Jaký je vliv následujících skupin na Nizozemskou ekonomiku?



Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

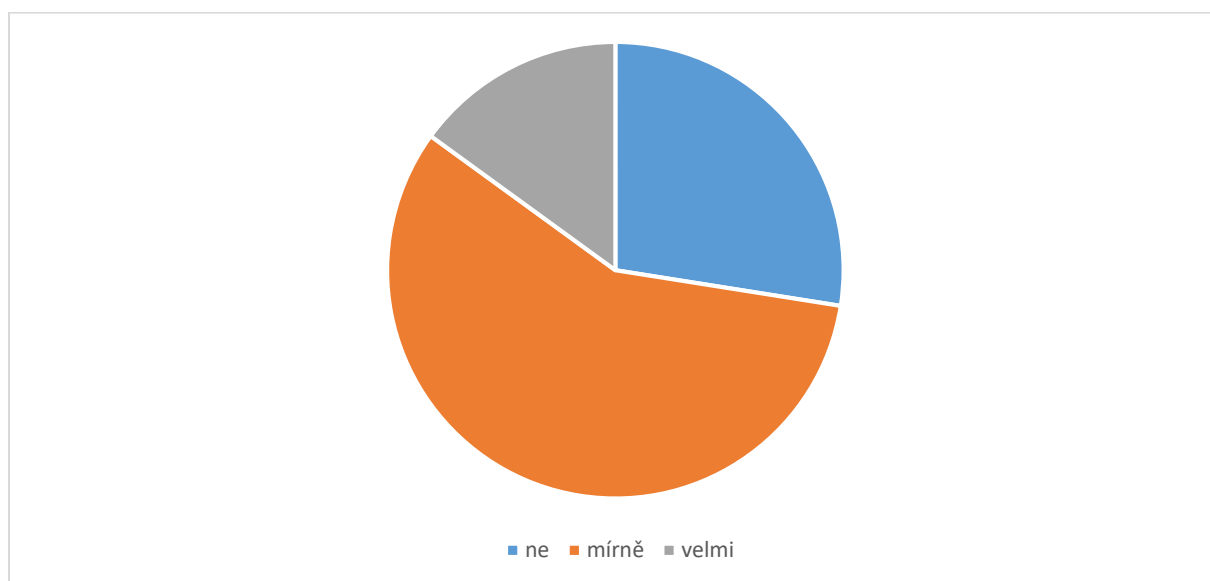
Graf 16: Měly by být následující skupiny podporovány v imigraci?



Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Osmá otázka zachycuje názory na dostatečnost integrace imigrantů v Nizozemsku. 23 respondentů se domnívá, že úroveň integrace migrantů je alespoň trochu dostačující, 6 dalších dokonce, že velmi. 11 si myslí, že nikoli. Jak je vidět, integrace zde probíhá, ale není stoprocentní. V této otázce se nejsou znatelné rozdíly v závislosti na (ne)nizozemské národnosti.

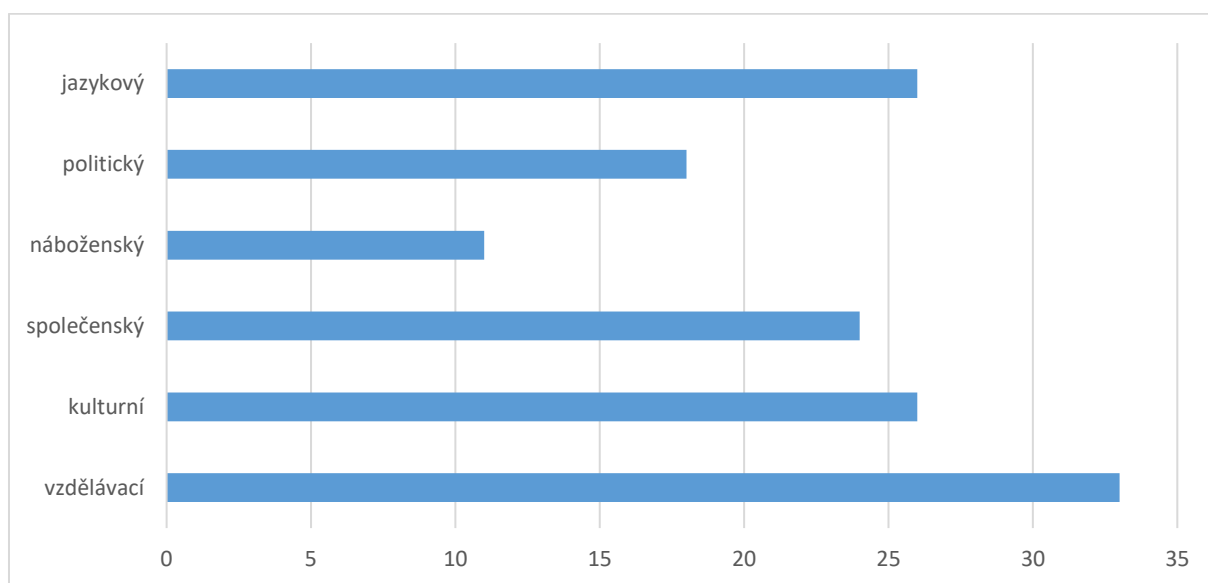
Graf 17: Je úroveň integrace imigrantů dostatečná?



Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

Jak následně ukazuje Graf 18 odpovědi na devátou otázku, mnoho dotázaných si spojuje účinnost integrace mnoha dalšími aspekty – např. je zde souvislost mj. s nedostatečnými znalostmi jazyka, jak bylo zmiňováno výše. Největší část dotázaných se shodlo, že je zde přesah se vzděláním, dále potom s kulturním pozadím a jazykovou vybaveností. Toto jsou dovednosti a charakteristiky, které se ve značné míře projevují i v pracovním životě, a to nejenom při zvládání pracovní náplně, ale také při samotné komunikace na pracovišti a morálce. Společně se společenským aspektem, který 24 respondentů rovněž zhodnotilo jako spojený s integrací, se výše zmíněné věci lze naučit a užíváním si je přivlastnit, zatímco politický a náboženský aspekt jsou záležitostí výchovy a názoru a při základní komunikaci je nelze jednoduše rozeznat (v případě náboženství vyjma vzhledu, který může být v některých případech odlišný). Náboženské a politické prý taky hrají roli, ale ve srovnání s ostatními faktory zdaleka ne tolik.

Graf 18: Je úroveň ekonomické integrace imigrantů a pracovní produktivita spojena s následujícími aspekty?*



Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

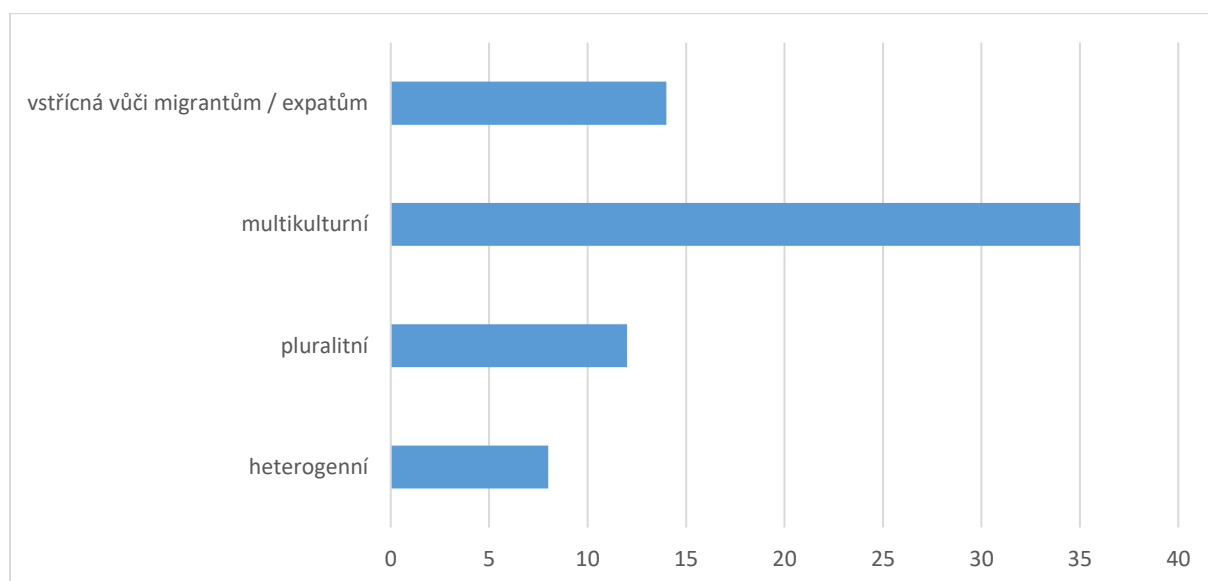
Poslední desátá otázka měla za cíl charakterizovat nizozemskou společnost. 35 respondentů ze 40 se shodlo na tom, že nizozemská společnost je multikulturní. (Tím pádem je také heterogenní, protože to je nadřazený pojem značící nesourodost v rámci skupiny, ale pravděpodobně ne všichni věděli, co to znamená). Z odpovědí na tuto otázku lze dále vyčíst, že

multikulturalita byla pro dotazované velmi výrazným ukazatelem různorodosti společnosti, se kterou si ji zjevně spojují více, než heterogenitu či pluralitu.

Pouze 14 lidí tvrdí, že nizozemská společnost je pluralitní. Hranice mezi těmito dvěma termíny je velmi tenká, podle Sartoriho (2011) se pluralitní společnost vyznačuje vyšší mírou tolerance, snahou o konsenzus a integrací menšin do společnosti; kulturní rozdíly jsou tolerovány, nikoli však tvořeny. U multikulturalismu záleží na jeho pojetí – pokud jde o konstatování přítomnosti kulturních menšin, může být jeho definice velmi podobná, multikulturalismus jako hodnota však klade na odlišnosti v rámci společnosti (příliš) velký důraz (tamtéž).

Odpovědi na tuto otázku mohou být zkreslené povědomím dotazovaných o jednotlivých termínech, jelikož o multikulturalismu se velmi mluví, termín pluralismus však ve společenském kontextu není tolik známý. Zřetelně však lze vyčíst, že jsou zde skupiny nesoucí prvky cizích kultur, jejichž začlenění do společnosti není dokonalé.

Graf 19: Nizozemská společnost je:*



Zdroj: vlastní dotazníkové šetření

V kombinaci s výsledky předchozích dvou otázek lze tvrdit, že kulturní rozmanitost nizozemské společnosti je vysoká a odráží se na míře integrace imigrantů, která není optimální, ale více či méně dostačující ano. Může znít proto paradoxně, že pouze 12 lidí označilo nizozemskou společnost jako vstřícnou vůči migrantům; s předchozími závěry se to však

nevylučuje, naopak jsou tím potvrzeny mé zkušenosti s nervozitou spojenou s rostoucí migrací, která je znatelná jak u Nizozemců, tak u Evropanů obecně. Nedůvěra a odtažitost vůči cizincům s sebou může nést riziko problémů ve vztazích Nizozemců s nositeli odlišných kulturních menšin (kterými jsou zejména cizinci), na druhou stranu integrační politiky Nizozemska obsahují moduly testující a rozvíjející znalosti jazyka, společnosti a kultury (které jsou i podle respondentů velmi podstatné pro integraci) a tímto jsou imigranti nuceni se do společnosti alespoň částečně integrovat.

Shrňme-li poznatky z dotazníku, došla jsem k následujícímu. Názor výběrového souboru je, že pro jednotlivce je lepší imigrovat co nejdříve, naopak pro stát až když imigrant pracuje. Nejvíce z migrace těží migrant a podniky; naopak na důsledcích pro stát a komunitu se respondenti neshodnou, mírně převažují negativní dopady. Nenizozemci ve výběrovém souboru přitom posunují výsledky více do kladných hodnot, podle nich je profit místní komunity a přijímajícího státu o něco vyšší než podle Nizozemců. Podle Nizozemců převažují negativní dopady na stát a místní komunitu.

Převažuje názor, že migrace má pozitivní vliv na podnikání, výkonnost a obsazení nepopulárních pozic. Pozitivně se může projevovat na světovém obchodu, inovacích, investicích, ale zde se již najde silně zastoupená skupina oponentů, podle nichž se v těchto oblastech migrace neprojevuje. Podobně nejasný je vliv migrace na konkurenci na trhu práce – podle silněji zastoupené skupiny je vliv pozitivní, oponenti tvrdí, že negativní. Mzdy jsou ovlivňovány negativně a nezaměstnanost na populárních pozicích také (jde-li o aktuální dění).

Z imigrujících skupin prý nejvíce prospívají nizozemské ekonomice vysoce kvalifikovaní pracovníci, občané zemí EU, migranti ze západních zemí a studenti, kteří by měli být podporováni v imigraci; nejméně nekvalifikovaní migranti, kteří by neměli být podporováni v imigraci, a azylanti, jejichž imigrace by neměla být výrazně omezována, avšak ani podporována. Cizinci ve výběrovém vzorku přitom odhadovali vliv neevropských, nezápadních a ekonomických migrantů a výkonnost imigrantů obecně pozitivněji, než Nizozemci; také by více podporovali imigraci.

Produktivita cizinců je více či méně (spíš méně) srovnatelná s Nizozemci. Dobrá nizozemština je přitom předpokladem pro dobrý pracovní výkon. Současná integrace imigrantů není optimální, ale je celkem dostačující, a je spjatá zejména se vzdělávacími, kulturními,

jazykovými a společenskými aspekty. Nizozemská společnost je multikulturní (resp. nalezneme v ní mnoho rozličných kultur) a dotázaní nemají pocit, že by byla vstřícná vůči migrantům.

ZÁVĚR

Ve své práci jsem zkoumala vliv migrace na Nizozemsko jako přijímající zemi. K dosažení cíle jsem použila migračně-ekonomické teorie, studie věnující se dané problematice, zdroje popisující imigrační a integrační politiky Nizozemska a EU, statistiky z databází CBS.nl, Eurostat a OECD, anketu Eurobarometer a vlastní dotazníkové šetření. Náplní práce byla analýza výše uvedených zdrojů, vzájemné srovnání, nalezení rozdílů a shody mezi jednotlivými zdroji a odvození důsledků.

K analýze migrace a vlivů imigrantů na přijímající zemi je třeba poznamenat, že imigranti do Nizozemska nejsou homogenní skupinou. Je zde vícero skupin odlišujících se vzájemně co do kvalifikace, kultury, hodnot aj. Tím pádem mají také různý vliv na Nizozemsko a nizozemskou ekonomiku a pro jednotlivé skupiny jsou také v odlišné míře relevantní migrační teorie. Mikro- a makroekonomická teorie jsou relevantní pro země, kde o migraci rozhoduje vůle migranta, což je většina evropských a západních zemí, ale často i nezápadních. Protikladem k ní je teorie nových ekonomik migrace, která pracuje s rodinným či jiným kolektivem jako činitelem rozhodnutí o migraci a pokrývá zbytek zemí, které se vyznačují kolektivistickou mentalitou. Vzhledem k tomu, že dvě třetiny imigrantů tvoří imigranti ze západních zemí (CBS.nl (f)), je spíše aplikovatelná mikroekonomická teorie.

Ostatní teorie lze použít jako doplnění výše uvedených dvou (resp. tří) teorií pro vysvětlení migrace ve specifických případech, např. u zvláštních skupin migrantů. Teorie kumulativních příčinných souvislostí je postavená na sociálních prvcích ovlivňujících migraci a vztahuje se např. na gastarbeitery. Stejně tak mohou být hlavní teorie doplněny teorií institucí, teorií sítí a teorií migračních systémů. Teorie dvojího trhu je relevantní pro země EEA a popisuje brain-drain. Teorie světových systémů popisuje ideologická spojení, která vysvětlují migraci ze zemí takto historicky „propojených“ s Nizozemskem.

Nejvíce znatelným (pozitivním) dopadem migrace je, že vyvažuje emigraci – jak tvrdí Staaajstad (1962) a jak je na první pohled zřejmé i ze statistiky. Migrace má v posledních letech značný vliv na růst populace, a sice větší než přirozený přírůstek (čistá migrace je totiž čtyřikrát vyšší, než je přirozený přírůstek obyvatel). Trend imigrace a imigrace však časově vychází vzájemně opačně a čistá migrace se během 7 až 10ročního cyklu mění, tudíž by bylo těžké čistou migraci ještě více optimalizovat.

Zaměstnanost roste i při růstu obyvatelstva a zároveň Nizozemsko vykazuje relativně mnoho pracovních pozic, ukazatel JVR je v případě Nizozemích nad průměrem. Na druhou stranu je pravda, že srovná-li se nezaměstnanost a vyplácení podpory v nezaměstnanosti u Nizozemců a imigrantů, imigranti jsou evidentně pod průměrem, a to zejména ti z nezápádních států, jejichž početně nejmenší skupina vykazuje nejvyšší počet osob přijímajících příspěvky v nezaměstnanosti.

Respondenti hodnotí vliv migrace na jednotlivé části ekonomiky pozitivně zejména u podnikání, obsazování nepopulárních pozic a vlivu na HDP, což je vzájemně propojeno a neodporuje teorii. Mezinárodní obchod, inovace a investice by na základě dotazníkového šetření mohly mít pozitivní nebo neutrální dopad, podle teorie je v těchto oborech vliv pozitivní. Nizozemců a imigrantů je podle respondentů srovnatelná, nedostatečná úroveň nizozemštiny však může mít negativní vliv na pracovní výkon. Upozorňují na možné problémy při konkurenci na trhu práce. Vedle toho dochází ke konfliktu teorie a praxe u nezaměstnanosti na populárních pozicích. Teorie tvrdí, že by k vytěšňování místních zaměstnanců docházet nemělo, dotazníkové šetření však ukázalo obavy u velké části respondentů. V současné době není problém v nedostatku pracovních míst; zároveň EU a Nizozemsko vedou restriktivní imigrační politiku vůči nekvalifikovaným pracovníkům a ani pro ty kvalifikované není jednoduché získat práci v Nizozemsku, proto by k vytlačování docházet nemělo. Vývoj v budoucnu je však není jistý. Dále z výzkumu vyplývá negativní vliv na mzdy, ke kterému ovšem podle jiných studií nedochází.

Nizozemské ekonomice prospívá zejména imigrace vysoce kvalifikovaných pracovníků, lidí z EU a západních zemí a studentů. Pozitivní dopad prvních tří je potvrzen teoriemi, studenti mohou mít pro Nizozemsko hodnotu po vystudování (kdy se stávají vysoce kvalifikovanými) a v průběhu studia přispívají Nizozemsku školným. Výsledky dotazníkového šetření neudávají jednoznačně vliv nekvalifikovaných migrantů, kteří představují riziko vytěšňování místních – jejich situace podle teorie odpovídá vytěšňování místních pracovníků, jak je popsáno v předchozím odstavci.

Azylanti nepředstavují pro ekonomiku velkým přínos, jelikož nejsou kladeny minimální požadavky na vzdělání a není jasné, jak brzy začnou pracovat. Ani z dotazníkového šetření neplyne přesvědčení o jejich pozitivním vlivu, je však jasné, že z humánního hlediska je nutné je přijímat.

Jak vyplývá z výzkumu, statistik, imigračních politik i teorie, migrace obecně je prospěšná zejména pro migranta a pro zaměstnavatele. Přijímajícímu státu může přinášet výhody i nevýhody, a smíšený vliv má i na komunitu (kde zejména podle výsledků dotazníku a podle teorií převažuje negativní vliv; i teorie upozorňují na možné konflikty, a to jak v rámci společenské vrstvy a pracovního kolektivu, tak tendenci spojovat (ekonomické) problémy s migranty).

Problém spojený s imigrací může představovat integrace. Na to upozorňují jak teorie, tak respondenti. Integrace je podle nich spojena se společenským, vzdělávacím, jazykovým a kulturním aspektem. Současný stav integrace podle respondentů není optimální, ale relativně dobrý ano.

Proces migrace a její dopady jsou velmi komplexní a do hry vstupuje mnoho prvků charakterizujících migranta. Můžeme však říci, že agregovaný vliv migrace na Nizozemsko je z ekonomického hlediska v současné době mírně pozitivní.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

ODBORNÉ ZDROJE

- BODVARSSON, Örn, SIMPSON, Nicole, a SPARBER, Chad. Migration Theory. *Handbook of the economics of international migration*. Amsterdam: Elsevier, 2015, s. 3-51. ISSN 2212-0092. Available at: <http://dx.doi.org/10.1016/B978-0-444-53764-5.00001-3>
- BOELES, Pieter, DEN HEIJER, Maarten, LODDER, Gerrie and WOUTERS, Kees. *European Migration Law 2nd edition*. Cambridge, Antwerpen, Portland: Intersentia, 2014. Ius Communitatis; III.
- BOUBTANE, Ekram a DUMONT, Jean-Christophe. Immigration and Economic Growth in the OECD Countries 1986-2006. *CES Working Paper Series*. June 2015, No. 5392. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2622005>
- GHEASI, Masood and NIJKAMP, Peter. A Brief Overview of International Migration Motives and Impacts, with Specific Reference to FDI. *Economies*. August 2017, vol. 5, no. 3, s. 1-11. Available at: <https://www.mdpi.com/2227-7099/5/3/31/pdf>
- JIRÁNKOVÁ, Martina, NEUMANN, Pavel a ŽAMBERSKÝ, Pavel. *Mezinárodní ekonomie*. Praha: Grada, 2010. ISBN 8024732769.
- JOLY, Danièle. Some Structural Effects of Migration on Receiving and Sending Countries. *International Migration*. 2000, vol. 38, no. 5., s. 25-40. DOI:10.1111/1468-2435.00126.
- KARAKAS, Cemal. Economic challenges and prospects of the refugee influx. *European Parliamentary Research Service: Members' Research Service* [online]. December 2015; PE572.809 [vid. 08.01.2019]. Available at: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/572809/EPRS_BRI\(2015\)572809_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/572809/EPRS_BRI(2015)572809_EN.pdf)
- MASSEY, Douglas S., ARANGO, Joaquin, HUGO, Graeme, KOUAOUICI, Ali, PELLEGRINO, Adela a TAYLOR, J. Edward. Theories of International Migration: A Review and Appraisal. *Population and Development Review* [online]. September 1993, vol. 19, no. 3, s. 431-466 [vid. 20. 10. 2017]. Available at: <http://www.jstor.org/stable/2938462>
- ORTEGA, Francesco a PERI, Giovanni. The Causes and Effects of International Migrations: Evidence from OECD Countries 1980-2005. *NBER Working Papers*. April 2009, No. 14833. Available at: <http://www.nber.org/papers/w14833>

- SJAASTAD, Larry. The Costs and Returns of Human Migration. *Journal of Political Economy*. 1962, vol. 70, no. 5, s. 80-93. Available at: <http://www.jstor.org/stable/1829105>
- VAN MEETEREN, Masja, VAN DE POL, Sanne, DEKKER, Rianne & ENGBERSEN, Godfried a SNEL, Erik. Destination Netherlands. History of immigration and immigration policy in the Netherlands. *Immigrants: acculturation, socio-economic challenges and cultural psychology*. Hauppaga: Nova Science publishers, 2013, s. 113-170. ISBN: 978-1-62808-617-1

INTERNETOVÉ ZDROJE

- BOADLE, Anthony a FLETCHER, Pascal. Dutch Antilles dissolves as two new countries created. In: *Reuters* [online]. 10.10.2010 [vid. 03.04.2019]. Available at: <https://www.reuters.com/article/us-caribbean-islands/dutch-antilles-dissolves-as-two-new-countries-created-idUSTRE69913J20101010>
- Centraal Bureau voor de Statistiek (a). Arbeidsdeelname; migratieachtergrond. In: *Centraal Bureau voor de Statistiek* [online]. Last updates 14.11.2018 [vid. 06.01.2019]. Available at: <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/82809NED/table?dl=15238>
- Centraal Bureau voor de Statistiek (b). Monthly labour participation and unemployment (12-hours threshold). In: *Centraal Bureau voor de Statistiek* [online]. Last updates 21.03.2019 [vid. 02.04.2019]. Available at: <https://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLEN&PA=80479eng&D1=0-7,10-13&D2=0&D3=a&D4=144-146,148-150,152-154,156-158,160-162,164-166,168-170,172-174,176-178,180-182,184-186,188-190,192-194,196-198,200-202,204-206,208-210,212-214,216-218,220-222,224-226,228-230,232-234,236-238,240-242,244-246,248-250,252-254,256-258,260-262,264-266,268-270,272-273&LA=EN&HDR=T&STB=G1,G2,G3&VW=T>
- Centraal Bureau voor de Statistiek (c). Organisation. In: *Centraal Bureau voor de Statistiek* [online]. [vid. 02.04.2019]. Available at: <https://www.cbs.nl/en-gb/about-us/organisation>
- Centraal Bureau voor de Statistiek (d). Personen met bijstand; persoonskenmerken. In: *Centraal Bureau voor de Statistiek* [online]. Last updates 18.12.2018 [vid. 06.01.2019]. Available at: <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/82016ned/table?ts=1546864411144>
- Centraal Bureau voor de Statistiek (e). Population and population dynamics; month, quarter and year. In: *CBS.nl* [online]. Last edited 30.11.2018 [vid. 16.12.2018]. Available at:

<https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/en/dataset/37943eng/table?dl=13CA3&ts=1544976233209>

- Centraal Bureau voor de Statistiek (f). Population; key figures. In: *CBS.nl* [online]. Last edited 30.10.2018 [vid. 21.04.2019]. Available at: <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/en/dataset/37296eng/table?ts=1553412467637>
- EU Blue Card Directive. How to apply for the EU Blue Card. In: *EU Blue Card Directive. Live and work in Europe* [online]. [vid. 19-04-2019]. Available at: <https://www.eu-bluecard.com/how-to-apply/>
- European Commission (a). Common European Asylum System. In: *European Commission: Home Affairs* [online]. Last update 02.04.2019 [vid. 02-04-2019]. Available at: https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/asylum_en
- European Commission (b). Eurobarometer Interactive. In: *European Commission: Public Opinion* [online]. [vid. 06.01.2019]. Available at: <http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Chart/index>
- European Commission (c). Integration. In: *European Commission: Home Affairs* [online]. Last update 08.01.2019 [vid. 08-01-2019]. Available at: https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/legal-migration/integration_en
- Eurostat (a). Glossary: Job vacancy rate (JVR). In: *Eurostat* [online]. Last updates 15.03.2018 [vid. 02.04.2019]. Available at: [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Job_vacancy_rate_\(JVR\)](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Job_vacancy_rate_(JVR))
- Eurostat (b). Job vacancies in number and % - NACE Rev. 2, B-S, quarterly data. In: *Eurostat* [online]. [vid. 02.04.2019]. Available at: <https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=tps00172>
- Eurostat (c). Monthly minimum wages - bi-annual data. In: *Eurostat* [online]. Last updates 05.02.2019 [vid. 02.04.2019]. Available at: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=earn_mw_cur&lang=en
- Government of the Netherlands (a). Amount of the hourly minimum wage. In: *Rijksoverheid* [online]. [vid. 30.03.2019]. Available at: <https://www.government.nl/topics/minimum-wage/amount-of-the-hourly-minimum-wage>

- Government of the Netherlands (b). Asylum procedure. In: *Rijksoverheid* [online]. [vid. 30.03.2019]. Available at: <https://www.government.nl/topics/asylum-policy/asylum-procedure>
- Government of the Netherlands (c). Integration of newcomers. In: *Rijksoverheid* [online]. [vid. 06.01.2019]. Available at: <https://www.government.nl/topics/new-in-the-netherlands/integration-of-newcomers>
- Government of the Netherlands (d). Entrepreneurs from abroad (start-ups). In: *Rijksoverheid* [online]. [vid. 30.03.2019]. Available at: <https://www.government.nl/topics/immigration/options-for-entrepreneurs-and-employees-from-abroad/entrepreneurs-from-abroad>
- Government of the Netherlands (e). Residence permit for the orientation year as a highly educated migrant seeking employment. In: *Rijksoverheid* [online]. [vid. 30.03.2019]. Available at: <https://www.government.nl/topics/immigration/options-for-entrepreneurs-and-employees-from-abroad/orientation-year-highly-educated-persons>
- Government of the Netherlands (f). Hoeveel geld krijgen asielzoekers in Nederland?. In: *Rijksoverheid* [online]. [vid. 19.04.2019]. Available at: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/asielbeleid/vraag-en-antwoord/hoeveel-geld-krijgen-asielzoekers-in-nederland>
- Government of the Netherlands (g). Mogen asielzoekers werken?. In: *Rijksoverheid* [online]. [vid. 19.04.2019]. Available at: <https://www.government.nl/topics/immigration/options-for-entrepreneurs-and-employees-from-abroad/entrepreneurs-from-abroad>
- Immigration and Naturalisation Service (a). Highly skilled migrant. In: *Immigratie- en Naturalisatiedienst. Ministerie van Justitie en Veiligheid*. [vid. 30.03.2019]. Available at: <https://ind.nl/en/work/Pages/Highly-skilled-migrant.aspx>
- Immigration and Naturalisation Service (b). General conditions recognised sponsors. In: *Immigratie- en Naturalisatiedienst. Ministerie van Justitie en Veiligheid*. [vid. 30.03.2019]. Available at: <https://ind.nl/en/Pages/General-conditions-recognised-sponsors.aspx>
- Immigration and Naturalisation Service (c). Naturalisation. In: *Immigratie- en Naturalisatiedienst. Ministerie van Justitie en Veiligheid*. [vid. 19.04.2019]. Available at: <https://ind.nl/en/dutch-citizenship/Pages/Naturalisation.aspx>

- Immigration and Naturalisation Service (d). Exceptions to the 5-year term nationalisation. In: *Immigratie- en Naturalisatiedienst. Ministerie van Justitie en Veiligheid*. [vid. 19.04.2019]. Available at: <https://ind.nl/en/Pages/Exceptions-5-year-term-nationalisation.aspx>
- Ministry of Social Affairs and Employment. Nově v Nizozemsku. In: *Rijksoverheid* [online]. [vid. 30.03.2019]. Available at: https://www.government.nl/binaries/government/documents/publications/2014/03/07/brochure-new-in-the-netherlands-tsjechisch/115004_Brochure_Nieuw_in_Nederland_EU_Tjechisch_v2.pdf
- OECD. Monthly comparative price levels. In: *OECD.stat* [online]. [vid. 02.04.2019]. Available at: <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=CPL#>
- Směrnice rady 2009/50/ES ze dne 25. května 2009 o podmínkách pro vstup a pobyt státních příslušníků třetích zemí za účelem výkonu zaměstnání vyžadujícího vysokou kvalifikaci. In: *Úřední věstník Evropské unie L 155/17*, 18.6.2009, s. 17-29. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:32009L0050&from=EN>

SEZNAM PŘÍLOH

Tabulka 1: Imigrace a emigrace (Nizozemsko)..... II

Tabulka 2: Volná pracovní místa v zemích EEA a ve Švýcarsku III

PŘÍLOHY

Tabulka 1: Imigrace a emigrace (Nizozemsko), rok 2017

Země	Imigrace	Emigrace
Celková imigrace	234.957	154.292
Ostatní země	70.217	37.26
Itálie	43.591	29.646
Nizozemsko	32.831	43.378
Polsko	23.790	14.442
Sýrie	16.821	738
Německo	10.335	8.123
(býv.) Sovětský svaz	8.709	4.157
Čína	6.724	4.317
Spojené království	6.461	4.431
USA	6.208	4.083
Turecko	5.928	3.704
Španělsko	4.863	3.261
Francie	4.701	3.186
(býv.) Nizozemské Antily a Aruba	4.395	2.369
Belgie	4.018	2.085
Maroko	2.546	1.279
Surinam	2.324	1.267
Portugalsko	2.127	1.507
(býv.) Jugoslávie	2.111	1.505
Irák	2.077	1.164
Indonésie	1.975	21.551
Írán	1.963	839
Jihoafrická republika	1.793	924
Austrálie	1.528	1.174
Japonsko	1.405	1.196
Afganistán	1.201	811
Somálsko	722	1.120
Súdán	405	197
Angola	140	188
Sierra Leone	139	187

Zdroj: Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS.nl (e))

Tabulka 2: Volná pracovní místa v zemích EEA a ve Švýcarsku

	2017Q1	2017Q2	2017Q3	2017Q4	2018Q1	2018Q2	2018Q3	2018Q4
Belgie	:	:	:	:	:	:	:	:
Bulharsko	1,0	0,8	0,8	0,8	1,0	0,9	0,8	0,9
Česká republika	3,1	3,7	4,2	4,5	5,0	5,6	6,0	6,0
Dánsko	:	:	:	:	:	:	:	:
Německo	2,6	2,7	2,7	2,8	2,9	2,9	3,0	3,4
Estonsko	2,0	2,1	2,3	1,9	1,8	1,9	1,9	1,8
Irsko	:	:	:	:	:	:	:	:
Řecko	:	:	:	:	:	:	:	:
Španělsko	:	:	:	:	:	:	:	:
Francie	:	:	:	:	:	:	:	:
Chorvatsko	2,1	1,8	1,4	1,5	2,1	1,9	1,5	1,4
Itálie	:	:	:	:	:	:	:	:
Kypr	:	:	:	:	:	:	:	:
Lotyšsko	1,8	1,8	1,9	1,9	2,4	2,6	2,4	2,3
Litva	1,6	1,5	1,6	1,5	1,6	1,5	1,5	1,3
Lucembursko	1,5	1,5	1,6	1,4	1,5	1,7	1,8	1,7
Maďarsko	2,0	2,1	2,4	2,4	2,5	2,6	2,8	2,7
Malta	:	:	:	:	:	:	:	:
Nizozemsko	2,3	2,6	2,5	2,6	2,8	3,0	3,0	2,9
Rakousko	:	:	:	:	:	:	:	:
Polsko	1,0	1,0	1,1	1,0	1,2	1,3	1,2	1,1
Portugalsko	0,9	0,9	0,9	0,8	0,9	0,9	1,0	0,9
Rumunsko	1,3	1,3	1,2	1,1	1,2	1,3	1,3	1,2
Slovinsko	2,1	2,3	2,3	2,0	2,6	2,6	2,6	2,2
Slovensko	1,0	1,0	1,1	1,2	1,2	1,2	1,2	1,3
Finsko	2,7	1,6	1,5	1,8	2,7	2,1	2,1	1,9
Švédsko	2,7	2,5	2,0	2,1	2,9	2,7	2,1	2,1
Spojené království	:	:	:	:	:	:	:	:
Island	:	:	:	:	:	:	:	:
Norsko	2,1	2,3	2,0	2,0	2,4	2,6	2,3	2,0
Švýcarsko	:	:	:	:	:	:	:	:
S. Makedonie	1,6	1,5	1,5	1,3	1,7	1,4	1,7	1,6
průměr	1,6	1,5	1,9	1,8	1,8	1,8	2,1	2,0
medián	1,5	1,3	2	1,8	1,6	1,8	2,1	1,8

Zdroj: Eurostat (Eurostat (b))